

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

ELEONOORA RAUTIAINEN

Vakuustakavarikon täytäntöönpano Ulosottolaitoksessa

LIIKETALouden TUTKINTO-OHJELMA
2023

TIIVISTELMÄ

Rautiainen, Eleonoora: Vakuustakavarikon täytäntöönpano Ulosottolaitoksessa

Opinnäytetyö, AMK

Liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto

Toukokuu 2023

Sivumäärä: 66

Tämän opinnäytetyön aiheena on vakuustakavarikoiden täytäntöönpano. Tässä opinnäytetyössäni kuvataan poliisin vakuustakavarikon keskeiset vaiheet ennen täytäntöönpanoa ja Ulosottolaitoksen täytäntöönpanossa. Havainnollistamisen tukemiseksi olen tässä työssä luonut kolme prosessikuvausta vakuustakavarikon eri vaiheista. Työn tavoitteena oli selvittää ulosottoylitarkastajan näkökulmasta, miten vakuustakavarikkoa koskeva sääntely käytännössä toteutetaan ulosoton täytäntöönpanossa. Ulosottolaitoksen uudistuksen myötä ulosotossa otettiin käyttöön sähköinen asiakirjahallintajärjestelmä. Pyrin opinnäytetyössä selvittämään, mitä ongelmia sähköisessä asiakirjahallintajärjestelmässä esiintyy vakuustakavarikkojen täytäntöönpanossa.

Vakuustakavarikko on pakkokeino, jota haetaan sakkojen, rahamääräisten menettämisseuraamusten tai asianomistajalle maksettavien rikokseen perustuvien korvausten maksamisen turvaamiseksi. Kun tuomioistuin on vahvistanut poliisin hakeman vakuustakavarikon, ulosottoviranomainen laittaa vakuustakavarikon täytäntöön annetun ratkaisun mukaisesti, johon ulosottoylitarkastajan tulee osata täytäntöönpanossa soveltaa ulosottokaaren eri säännöksiä laajojen viittaussäännösten perusteella.

Tämä työ on empiirinen oikeudellinen tutkimus. Teoriaosuus perustuu lainsäädäntöön ja pääasiallisesti oikeuskirjallisuuteen, joten tutkimus on osittain myös lainopillinen. Empiirinen osuus koostuu ulosottoylitarkastajien ja kihlakunnantovutien haastatteluista, jolla selvitettiin, mitä keskeisiä toimia vakuustakavarikon täytäntöönpanossa tehdään.

Opinnäytetyöni lopputuloksena sain toteutettua tukea antavan oppaan, josta uusi ulosottoylitarkastaja tai jo kokenut ulosottoylitarkastaja löytää keskeisimmät käsitteet poliisin käyttämästä vakuustakavarikosta ja ulosoton täytäntöönpanovaiheista. Lisäksi lopputuloksena sain havainnollistettua kuinka täytäntöönpano käytännössä toteutuu ja mitä seikkoja ulosottoylitarkastaja ottaa huomioon vakuustakavarikon täytäntöönpanossa. Tutkimuksen johtopäätöksissä on tuotu tilaajalle tietoon keskeiset kehitysideat sähköisen asiakirjahallintajärjestelmän toiminnallisuuksiin, jolla saataisiin tehostettua ulosottoylitarkastajan työtä vakuustakavarikoiden täytäntöönpanossa.

Avainsanat: Ulosottolaitos, ulosotto, vakuustakavarikko, pakkokeino, turvaamistoimi, täytäntöönpano, menettely

Abstract

Rautiainen, Eleonoora: Enforcement of Sequestration in the National Enforcement Authority Finland

Bachelor's thesis

Degree Programme in Business Administration

May 2023

Number of pages: 65

The subject of this thesis is the enforcement of sequestrations. In this thesis, I describe the main stages of the sequestration performed by the police before the enforcement as well as during the enforcement by the National Enforcement Authority Finland. To support the elucidation of the matter, I have created three process descriptions of the different sequestration stages in this thesis. The objective of my work was to find out, from the perspective of the senior enforcement inspector, how the regulation on the sequestration is realized in practice when executing the enforcement. Along with the reorganization of the National Enforcement Authority Finland, an electronic document management system was also introduced. The aim of my thesis was to examine what problems senior enforcement inspectors encounter in the electronic document management system when enforcing sequestrations.

The sequestration is a coercive measure requested to secure the payment of fines, monetary forfeitures or compensations for the offence to the injured party. Once the court has confirmed the sequestration requested by the police, the enforcement authority enforces the sequestration in accordance with the given court order, to which the senior enforcement inspector must be able to apply the various provisions of the Enforcement Code on the basis of the extensive reference provisions.

This work is an empirical judicial study. The theoretical part is based on legislation and mainly on legal literature, so the study is also partly juridical. The empirical part consists of interviews with senior enforcement inspectors and chief enforcement officers to find out what the main measures in the enforcement of sequestration are.

As a result of my thesis, I was able to produce a supportive guide in which a new or a more experienced senior enforcement inspector can find the most important concepts related to the sequestration used by the police and the execution stages of the enforcement. In addition, as a result, I was able to elucidate how enforcement is carried out in practice and what the senior enforcement inspector takes into account when enforcing the sequestration. The conclusions of the study have brought to the attention of the client the main ideas for the development of the functionalities of the electronic document management system to improve the efficiency of the work of the senior enforcement inspector in the enforcement of sequestration.

Keywords: National Enforcement Authority Finland, enforcement, confiscation for security, coercive measure, precautionary measure, execution, procedure

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	7
2.1 Opinnäytetyön tavoite.....	7
2.2 Teoreettinen viitekehys.....	9
2.3 Työssä käytettävät menetelmät.....	11
3 VAKUUSTAKAVARIKKO	14
3.1 Vakuustakavarikon edellytykset	14
3.2 Vakuustakavarikon hakeminen.....	16
3.3 Valtion vahingonkorvausvastuu vakuustakavarikossa.....	18
3.4 Tuomioistuimen päätös vakuustakavarikosta	19
3.5 Muutoksenhaku	21
3.6 Toimenpiteen kumoaminen	21
3.7 Määräajan pidentäminen	22
3.8 Prosessikuvaus vakuustakavarikoista ennen ulosottoa.....	23
3.9 Väliaikainen vakuustakavarikko ja täytäntöönpano	24
3.10 Prosessikuvaus väliaikaisen vakuustakavarikon täytäntöönpanosta	28
4 VAKUUSTAKAVARIKKO TÄYTÄNTÖÖNPANOSSA	30
4.1 Täytäntöönpanon pääpiirteet.....	30
4.2 Hakijavakuus ja torjuntavakuus vakuustakavarikossa	32
4.3 Vakuustakavarikkopäätöksen vireilletulo ulosotossa	35
4.4 Vakuustakavarikon kohde	36
4.5 Vakuustakavarikoinnin oikeusvaikutukset	39
4.6 Takaisinsaanti vakuustakavarikossa	39
4.7 Vastaajan omaisuuteen liittyvät kiellot ja erottamisetu	41
4.8 Väliaikaistoimi vakuustakavarikoissa.....	44
4.9 Omaisuuden kohdesäännös vakuustakavarikoissa	45
4.10 Etsintävelvollisuus ja muut omaisuuden varmistustoimet	48
4.11 Ulosottovelkojen vaikutus vakuustakavarikkoon.....	50
4.12 Vakuustakavarikon voimassaolo täytäntöönpanossa	52
4.13 Prosessikuvaus vakuustakavarikon täytäntöönpanotoimista.....	54
5 KOKEMUSPERÄISET ONGELMAT SAHA-ASIAKIRJOISSA.....	56
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	57
7 LOPPUTULOKSEN ARVIOINTI.....	61
LÄHTEET.....	63

LYHENNELUETTELO

AOA	apulaisoikeusasiamies
ETL	esitutkintalaki 805/2011
HE	hallituksen esitys
JulKL	laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999
KKO	korkein oikeus
KM	komiteanmietintö
KorkoL	korkolaki 633/1982
OK	oikeudenkäymiskaari 4/1734
PKL	pakkokeinolaki 806/2011
RL	rikoslaki 39/1889
Saha-asiakirja	sähköisestä asiakirjahallinnasta tulostuva asiakirja
UK	ulosottokaari 705/2007
Uljäs	ulosoton valtakunnallinen tietojärjestelmä
VNA	valtioneuvoston asetus

1 JOHDANTO

Ulosottokaari (UK 705/2007) on yleinen prosessilaki. Ulosottokaarella säädetään ulosottoviranomaisen toimin tapahtuvasta täytäntöönpanosta. Ulosottoviranomainen tarvitsee täytäntöönpanoa varten tuomion tai muun ulosottoperusteen ja siinä asetetun määräyksen on kuuluttava ulosottokaaren soveltamisalaan. (Leppänen, 2008, s. 1110; UK 705/2007, 1 luku 1 §.)

Ulosottolaitoksessa on täytäntöönpanoyksiköt. Perustäytäntöönpanossa hoidetaan rahasaatavien perintää, eikä asian hoitaminen vaadi asiakkaan henkilökohtaista tapaamista. Laajassa täytäntöönpanossa sekä erityistäytäntöönpanossa hoidetaan kaiken tyyppiset ulosottoasiat, ja pannaan täytäntöön ulosotossa vireillä olevia velvoitteita ja turvaamistoimia. (Ulosottolaitos, 2022.)

Ulosottokaaren käsitteistö perustuu velvoitteiden ja turvaamistoimien erotteille. Tämä tarkoittaa, että velvoite on mm. suorittaa jotain, ja velvoite kohdistuu ensisijaisesti vastapuoleen. Turvaamistoimessa on kysymys määräyksestä mm. panna omaisuutta vakuustakavarikkoon, ja määräys kohdistuu ulosottomieheen. Yksi määräys tulee ulosottomiehelle pakkokeinolaista (PKL 806/2011, 6 luku 10 §), jossa säädetään, että vakuustakavarikon ja väliaikaisen vakuustakavarikon täytäntöönpanosta huolehtivat ulosottoviranomaiset. Nämä vakuustakavarikot ovat turvaamistoimenpiteitä sakon, rahamääräisen menettämisseuraamuksen tai asianosaiselle maksettavan rikokseen perustuvan korvauksen maksamisen turvaamiseksi. (Juutilainen, 2007, s. 163; Leppänen, 2008, s. 1111; PKL 806/2011, 6 luku 10 §.)

Turvaamistoimien täytäntöönpano suoritetaan ulosottokaaren 8 luvun mukaisesti. Ulosottokaaren muut luvut on kirjoitettu lähtökohtaisesti velvoitteiden täytäntöönpanoon, joita turvaamistoimen täytäntöönpanossa sovelletaan laajojen viittaussääntöjen perusteella. (Leppänen, 2008, s. 1111.)

Tämä opinnäytetyö koskee poliisien käyttämää rikosprosessuaalista turvaamistointia. Näitä ovat väliaikainen vakuustakavarikko ja vakuustakavarikko, josta säädetään pakkokeinolain 6 luvussa. Työn pääpaino on vakuustakavarikoissa. Työssäni pyrin havainnollistamaan lukijalle lainsäädännön ja oikeuskirjallisuuden perusteella, miten vakuustakavarikko saa ulosottoperusteen ja kuinka täytäntöönpano käytännössä toteutuu. Ulosottokaaren 8 luvun turvaamistoimien täytäntöönpanon säännökset ovat suppeita ja tässä luvussa viitataan ulosottokaaren muihin lukuihin, joita ulosottoylitarkastajan on osattava soveltaa vakuustakavarikon täytäntöönpanossa. Laajassa täytäntöönpanossa ulosottoylitarkastaja kokee tämän haasteelliseksi. Ulosottoylitarkastajalla ei välttämättä ole rutiinia vakuustakavarikoiden täytäntöönpanoon ja hän tarvitsee tähän tukea.

Tässä työssä käyn läpi, mitä ulosottokaaren säännöksiä ulosottoylitarkastaja soveltaa täytäntöönpanossa vakuustakavarikossa ja miten oikeuskirjallisuudessa on näitä säännöksiä tulkittu. Työssä tekemieni haastattelujen perusteella kuvaan, miten ulosottokaaren säännöksiä käytännössä toteutetaan erityistäytäntöönpanossa, kun vakuustakavarikko laitetaan täytäntöönpanoon. Tavoitteenani on tuottaa tukea antava opas, josta uusi ulosottoylitarkastaja tai jo kokenut ulosottoylitarkastaja löytää keskeisimmät käsitteet poliisin käyttämästä vakuustakavarikosta ja ulosoton täytäntöönpanovaiheista.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Opinnäytetyön tavoite

Opinnäytetyön aiheen valikoitumiseen vaikutti työpaikkani Ulosottolaitoksella. Työskentelen laajassa perinnässä ulosottoylitarkastajana ja vakuustakavarikoita on työhistoriani aikana ollut minulla täytäntöönpanossa vain muutamia.

Takavarikoista löytyy Ulosottolaitoksessa opas, mutta se on suppea vakuustakavarikoiden osalta ja opas on luotu vain järjestelmän teknisiin toimenpiteisiin takavarikoissa, eikä se ota kantaa lainopillisiin kysymyksiin.

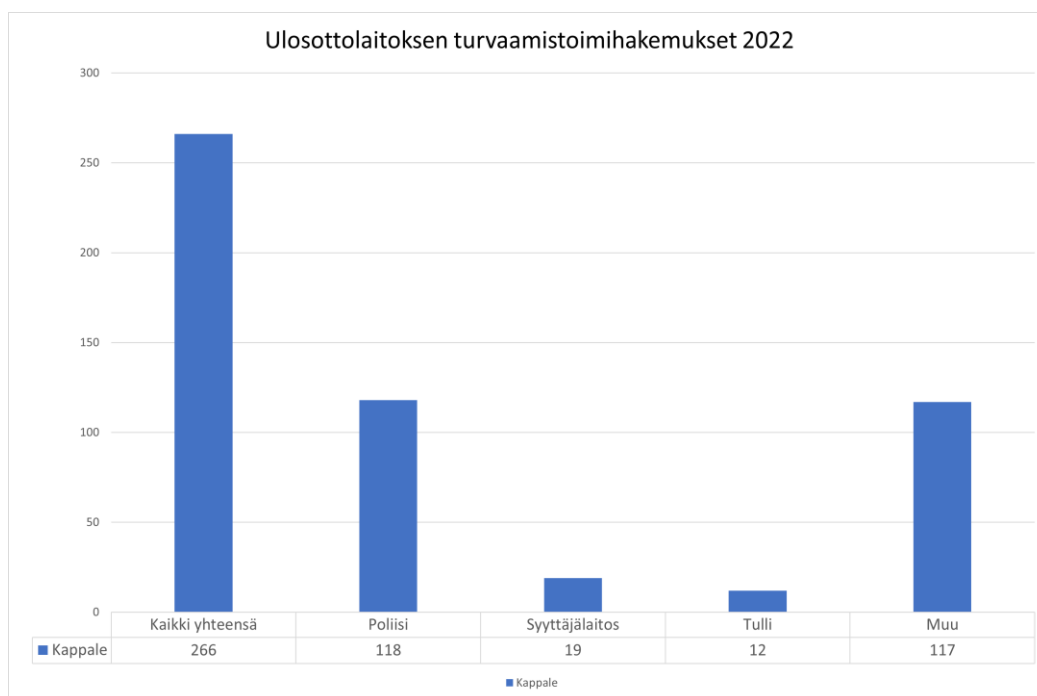
Tavoitteena on selvittää ulosottoylitarkastajan näkökulmasta, miten vakuustakavarikkoa koskeva sääntely käytännössä toteutetaan ulosoton täytäntöönpanossa. Tarkoituksena on kuvata vakuustakavarikon käsite, kuinka väliaikaisesta vakuustakavarikosta ja vakuustakavarikosta tulee ulosottooperuste ja tämän jälkeen ulosoton täytäntöönpanossa keskeiset säännökset vakuustakavarikkojen osalta.

Tässä työssä on tavoitteena luoda havainnollistamisen tukemiseksi myös prosessikuvaukset. Prosessikuvaukset luodaan pakkokeinolain ja ulosottokaaren säännöksistä, miten väliaikainen vakuustakavarikko ja vakuustakavarikko kulkevat lainsäädännöllisesti.

Ulosottolaitoksen rakenneuudistuksen myötä järjestelmää on uusittu ja osassa toiminnoissa siirryttiin sähköiseen asiakirjahallintaan (Saha). Tämän uudistuksen myötä joissain vakuustakavarikossa muodostuvissa Saha-asiakirjoissa on esiintynyt haasteita, jotka vievät aikaa ulosottoylitarkastajan työssä täytäntöönpanossa. Haastatteluiden tavoitteena on tuoda esille näitä kokemusperäisiä ongelmia tietojärjestelmässä esiintyvistä haasteista ja tuoda Ulosottolaitoksen tietoon keskeisimpiä kehitysideoita ulosottoylitarkastajan työn tehostamiseksi.

Valtakunnanvoudinvirastosta saatujen tietojen mukaan turvaamistoimihakemuksia tuli Ulosottolaitokselle vuonna 2022 yhteensä 266 kappaletta. Eniten hakemuksia saapui poliisilta, yhteensä 118 kappaletta, joka on 44 % kaikista turvaamistoimi hakemuksista. (kuvio 1.) Vuoden 2022 tilastojen mukaan ulosottoon tuli vireille asioita hieman yli 2,8 miljoonaa (Valtakunnanvoudin kanslia, 2023, s. 4). Kun yllä olevia lukuja vertaa, voidaan todeta, että poliisin hakemat väliaikaiset vakuustakavarikot ja vakuustakavarikot eivät ole ulosottoylitarkastajan jokapäiväistä tehtäväkuvaa ja työhön ei synny rutiinia.

Kuvio 1. Ulosottolaitokseen saapuneet turvaamistoimihakemukset 2022.

Pakkokeinolain vakuustakavarikoissa täytäntöönpanolla on kiire ja ulosottoylitarkastajan tulee hoitaa sille määrätty tehtävät joutuisasti. Tärkeässä roolissa täytäntöönpanossa on myös Uljas tietojärjestelmä ja sähköinen asiakirjahallintajärjestelmä Saha, jolla ulosottoylitarkastaja tekee toimenpiteet sekä asiakirjat. Tiivistettynä tutkimuskysymykset ovat seuraavat, joihin pyrin löytämään vastaukset:

- Kuinka ulosottooperuste syntyy väliaikaisessa vakuustakavarikossa ja vakuustakavarikossa?
- Mitä seikkoja ulosottoylitarkastajan tulee ottaa huomioon vakuustakavarikon täytäntöönpanossa?
- Mitä ongelmia Saha-asiakirjoissa on havaittu vakuustakavarikon täytäntöönpanossa?

2.2 Teorettinen viitekehys

Opinnäytetyön teoriaosassa käydään ensin läpi vakuustakavarikon ja väliaikaisen vakuustakavarikon käsite, edellytykset ja menettely ennen

täytäntöönpanoa. Tämän jälkeen siirrytään vakuustakavarikon täytäntöönpanoon ja selvitetään vakuustakavarikon täytäntöönpanon keskeiset toimet Ulosottolaitoksessa. Aiheen rajaamiseksi teoriaosuudessa käsitellään väliaikaisen vakuustakavarikon ja varsinaisen vakuustakavarikon keskeistä eroa ennen ulosoton täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanon jälkeen melko suppeasti. Tämä siksi, että ulosoton täytäntöönpanossa väliaikaisella vakuustakavarikolla ei juurikaan ole eroa varsinaiseen vakuustakavarikkoon. Opinnäytetyössäni en käsitellä oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 7 luvun siviiliprosessuaalista turvaamistointia enkä pakkokeinolain (806/2011) 7 luvun esinetakavarikkoa.

Teoriaosuudessa päälähteinä ovat pakkokeinolaki ja ulosottokaari. Lainvalmistelun esitöissä keskeiset lähteet ovat hallituksen esitys esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi (HE 222/2010) sekä useat hallituksen esitykset ulosottolain muuttamisesta, kuten HE 2016/2001, HE 13/2015 ja HE 83/2006. Käytettyjä lakeja ja hallituksen esityksiä on vahvistettu tuomioistuinten ratkaisulla ja aiheeseen liittyvällä oikeustieteellisellä kirjallisuudella.

Kuviossa 2 ilmenee teoreettinen viitekehys. Viitekehys rakentuu lainsäädännöllä ja nämä antavat poliisille ja ulosottoviranomaiselle normit, miten vakuustakavarikosta syntyy ulosottoeruste ja kuinka ulosottoeruste pannaan täytäntöönpanoon Ulosottolaitoksessa.

Kuvio 2. Työssä käytetty teoreettinen viitekehys.

Oikeustieteessä tarkastellaan lakeja ja niiden valmisteluasiakirjoja oikeuslähteinä. Nämä muodostavat myös viranomaisen kuin tuomioistuimen oikeudellisen päätöksen perustan. Tärkein oikeuslähde on laki ja muita oikeuslähteitä on mm. oikeuskirjallisuus. (Eduskunta, 2018; Nieminen ym., 2021, s. 65.)

2.3 Työssä käytettävät menetelmät

Kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään ymmärtämään ilmiötä tai tulkitsemaan niitä ja antamaan merkitys asioille. Laadullinen tutkimus painottuu usein tulevaisuuteen. Laadullisella tutkimuksella parannetaan, kehitetään tai uudistetaan tutkittavaa kohdetta. Laadullisen tutkimuksen tarkoitus on lisätä ymmärrystä, mahdollistaa erilaisia tulkintoja sekä tuottaa asioista mallinnuksia ja antaa asioille merkityksiä. (Pitkäranta, 2014, s. 9, 13, 43.)

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jossa käytetään kvalitatiivisia menetelmiä. Teorian ja käytännön suhde toteutuu teoriasta käytäntöön (lainsäädännöstä käytännön työhön). Työ hyödyttää ulosottoylitarkastajaa ymmärtämään täytäntöönpanossa vakuustakavarikon eri vaiheet ja löytämään hyviä käytäntöjä täytäntöönpanon toteuttamiseen ja tehostamiseen. Työn tilaaja, Ulosottolaitos saa tietoonsa kehittämistarpeita sähköisestä asiakirjahallintajärjestelmästä, jolla voisi tehostaa ulosottoylitarkastajien työtä.

Empiiriseen oikeustutkimukseen suuntautunut tutkija on kiinnostunut siitä millaisia vaikutuksia oikeusnormeilla ja oikeudellisilla käytännöillä on sekä miten ihmiset kokevat oikeuden ja miten he sitä käyttävät. Empiirinen oikeustutkimus tuottaa tietoa lainopin tulkintasuositusten ja lainsäädäntötyön käyttöön. Tutkija voi eri tutkimuksissa lähestyä oikeutta joskus empiirisesti ja joskus lainopillisesti. Lainopin tehtävänä on systematisoida sekä tulkita oikeussäännöksiä. Lainoppia voidaan kutsua tulkintajuridiikaksi, koska se selvittää voimassa olevan oikeudellisen sisällön laintulkinnallisilla menetelmin nojautuen oikeuslähteisiin. (Nieminen ym., 2021, s. 10, 31.)

Opinnäytetyöhöni sopii empiirinen oikeustutkimus, jossa käytetään myös lainopin tutkimusmenetelmiä. Omassa opinnäytetyössäni oikeudellinen ilmiö on vakuustakavarikon täytäntöönpano ulosottoylitarkastajan näkökulmasta. Opinnäytetyöni tuottaa tietoa käytännön työhön. Tutkimuksessa oikeutta kuvataan lainopillisesti ja teemahaastattelut tuottavat tutkimukseen empiirisyyden. Teemahaastattelujen vastauksilla kuvaan oikeudellisen sääntelyn toteutumista ja käytännön muodostamia toimintatapoja vakuustakavarikon täytäntöönpanossa.

Toimivalta ja harkintavalta yksittäisessä ulosottoasiassa on aina velallisen vastaavalla ulosottomiehellä. Tästä syystä ulosottomenettelyssä tehdyt ratkaisut voivat poiketa tässä työssä ja sen sisältämissä haastatteluissa esitetyistä näkemyksistä.

Haastatteluja tehdään neljälle ulosottoylitarkastajalle ja kahdelle kihlakunnanvoudille erityistäytäntöönpanoon Ulosottolaitoksessa. Erityistäytäntöönpanossa esiintyy enemmän vakuustakavarikon täytäntöönpanoja, joten tällä menetelmällä saadaan ulosottoylitarkastajalle laajaan täytäntöönpanoon tietoa käytännön toteuttamisesta vakuustakavarikkojen täytäntöönpanoon.

Haastatteluja voidaan käyttää tutkimuksessa ilmiön tutkimiseksi ja tällä aineistokeruumenetelmällä voidaan täydentää ja varmistaa kerättyä aineistoa ja sen tulkintaa. Strukturoimattomassa haastattelussa voidaan erottaa eriasteiset haastattelun muodot. Avoimessa haastattelussa keskustellaan aiheesta ja teemahaastattelussa on tutkija miettinyt teemat valmiiksi mistä keskustellaan. Teemahaastattelun tekniikka etenee yleisestä yksityiseen, eli yksittäisen teeman puitteissa edetään yleisestä yksityiskohtiin. Kysymykset nousevat saaduista vastauksista. Teemahaastattelun tarkoituksena on ymmärtää ja paljastamaan ilmiö eri kulmilta. (Kananen, 2015, s. 143, 145, 150.) Yksityisyyden suoja on tutkimuseettisistä periaatteista keskeisin. Pääsääntö on se, että tutkimustulokset kirjoitetaan niin, että henkilöiden anonymiteetti turvataan. (Kuula-Luumi, 2018).

Haastattelujen avulla saan tutkimukseen tietoa toimintatavoista, lainsäädännön soveltamisesta ja mahdollisista ongelmakohtista sekä Saha-asiakirjoissa esiintyvistä ongelmista täytöntöönpanossa. Haastattelukutsut lähetetään sähköpostilla ja toteutetaan puhelimitse. Haastattelun teemat ja apukysymykset laaditaan opinnäytetyön teoriasta ja vastauksien perusteella esitetään jatkokysymyksiä. Teema- ja kysymysrunko on kaikille haastateltaville sama, mutta järjestys ja jatkokysymyksiä ei ole määritelty.

Teemahaastattelut ovat anonyymejä. Teema- ja kysymysrunkoon ei kirjoiteta haastateltavien tunnistetietoja ja tutkimuksessani viitataan haastatteluihin ulosottoylitarkastaja A-D viittauksilla ja kihlakunnanvouti E ja F viittauksilla. Vastaukset kootaan ja tiivistetään niin ettei henkilö ole tunnistettavissa vastauksista. Haastattelumateriaali hävitetään, kun niitä ei enää tähän työhön tarvita.

Dokumentit tutkimuksessa ovat kirjoitettua tekstejä, kuvia ja videoita yms. eri muodoissaan. Dokumentteja tarvitaan tutkimuksen teoreettisessa osuudessa sekä empiirisessä osassa aineistona. (Kananen, 2015, s. 157.) Laadullisen aineiston dokumentit, kuten teemahaastattelun analysointi edellyttää aineistojen yhteismitallistamista. Tämä tarkoittaa, että haastattelut muutetaan tekstimuotoon, minkä jälkeen tekstiaineistoa analysoidaan lukemalla. (Kananen, 2015, s. 83.)

Haastatteluja ei nauhoiteta vaan tehdään omia muistiinpanoja haastattelun yhteydessä. Tämän jälkeen koostan muistiinpanoistani tiivistettynä lainauksia tai yhteenvetoja, jotka lisään teoriaosuuden alalukujen kappaleiden loppuun. Opinnäytetyöni kuudennessa luvussa käsitellään tutkimusongelmaa ja teen johtopäätökset, kuinka ulosottoylitarkastajat ja voudit toteuttavat vakuustakarivikon säännöksiä käytännössä Ulosottolaitoksessa.

Tieteellisen opinnäytetyön tulee tuottaa luotettavaa ja uskottavaa tietoa. Tiedon saturaatiota, eli kylläntymispistettä on opinnäytetyössä saavutettu, kun havainnoinnista saadut vastaukset alkavat toistaa itseään. (Kananen, 2015, s. 90, 355.) Tutkimuksen luotettavuus perustuu teoretiedon laajaan tutkimiseen

ja käytännön muodostamiin toimintatapojen havaintoihin, joiden perusteella voidaan tehdä relevantteja johtopäätöksiä.

3 VAKUUSTAKAVARIKKO

3.1 Vakuustakavarikon edellytykset

Vakuustakavarikko on poliisin turvaamistoimenpide sakon, rahamääräisen menettämisseuraamuksen tai asianomistajalle maksettavan korvausvaatimuksen turvaamiseksi, joka perustuu rikokseen. Vakuustakavarikolla turvataan rahamääräisten suoritusten täytäntöönpano. Vakuustakavarikon merkitys korostuu talousrikoksissa. Talousrikosten esitutkinta, syyteharkinta ja käsittely tuomioistuimessa kestävät yleensä kauan ja näissä tuomittavat korvaukset voivat muodostua hyvinkin suuriksi. Ilman vakuustakavarikkoa rikoksesta epäilty voisi kätkeä tai hävittää omaisuutensa. (Juutilainen, 2007, s. 163.)

Pakkokeinolaissa (PKL 806/2011) 6 luvussa säädetään vakuustakavarikosta. Lain mukaan omaisuutta saadaan määrätä vakuustakavarikkoon sakon, rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen tai hyvityksen taikka valtiolle menetettäväksi tuomittavan rahamäärän maksamisen turvaamiseksi. Edellytyksenä vakuustakavarikon määräämiselle on, että omaisuus kuuluu henkilölle, jota on syytä epäillä rikoksesta tai joka voidaan rikoksen vuoksi tuomita korvaamaan vahinko tai maksamaan hyvitystä taikka menettämään valtiolle rahamäärä, ja on olemassa vaara, että mainittu henkilö pyrkii välttämään sakon, vahingonkorvauksen, hyvityksen tai rahamäärän maksamista kätkemällä tai hävittämällä omaisuuttaan, pakenemalla tai muulla näihin rinnastettavalla tavalla. Vakuustakavarikkoon saadaan panna omaisuutta enintään määrä, jonka voidaan olettaa vastaavan tuomittavaa sakkoa, vahingonkorvausta, hyvitystä tai menettämisseuraamusta. (PKL 806/2011, 6 luku 1 §.)

Pakkokeinolain 6 luvun 1 §:ssä ilmaisulla *syytä epäillä* tarkoitetaan pienintä todennäköisyyden astetta. Koska kynnyks on matala, voidaan vakuustakavarikkoa hakea asian tutkimisen varhaisessa vaiheessa, jolloin rikoksesta epäilty ei välttämättä ymmärrä tai ehdi hävittämään tai kätkemään omaisuuttaan. Tällöin vakuustakavarikko ei menetä merkitystään. Ilmaisulla *hyvitys* tarkoitetaan esimerkiksi tekijänoikeus- syrjintä- ja työsyryntärikoksia. Lakeja, jotka säätävät hyvityksestä on esimerkiksi tekijänoikeuslain (404/1961) 7 luvun 57 §:ssä ja laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 11 §:ssä. Myös useissa työlainsäädännöissä, kuten työsopimuslaissa (55/2001) ja palkkaturvallaissa (866/1998) säädetään hyvityksestä. (Halme ym., 2014, s. 129; Juutilainen, 2007, s. 167.)

Vakuustakavarikon edellytykset voidaan jakaa yleisiin ja erityisiin. *Yleinen edellytys* on se, että henkilö on voinut syyllistyä rikokseen tai on olemassa taho, joka voidaan tuomita korvaamaan vahinko rikoksesta tai maksamaan hyvitys tai menettämään rahamäärän valtiolle. *Erityiset edellytykset* liittyvät maksettavaan rahamäärän perusteeseen ja tapaan vältellä sen maksamista. *Maksettavana rahamääränä* tarkoitetaan sakkoa, vahingonkorvausta, hyvitystä tai menetettävää tuomittavaa rahamäärää. *Henkilöllä* tarkoitetaan sitä, jota epäillään rikoksesta tai on muu maksuvelvollinen, joka pyrkii toiminnallaan välttelemään rahamäärän maksamista. *Välttelyllä* tarkoitetaan kätkemistä tai hävittämistä tai jotakin muuta tähän rinnastettavaa toimintaa. (Halme ym., 2014, s. 127–128.)

Rikoslaissa (RL 39/1889) säädetään yhteisösakosta. Yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö, jonka toiminnassa on tehty rikos, on syyttäjän vaatimuksesta tuomittava rikoksen johdosta yhteisösakkoon, jos se on tässä laissa säädetty rikoksen seuraamukseksi. (RL 39/1889, 9 luku 1 §.)

Oikeushenkilön omaisuutta voidaan panna vakuustakavarikkoon *myös*, jos on syytä epäillä, että oikeushenkilön puolesta pyritään omaisuuden kätkemisellä tai hävittämällä taikka muulla näihin rinnastettavalla tavalla välttämään yhteisösakon maksamista. Oikeushenkilön osalta noudatetaan soveltuvin osin

tämän luvun säännöksiä rikoksesta epäillyn omaisuuteen kohdistuvasta vakuustakavarikosta. (PKL 806/2011, 6 luku 1 §.)

Kun pakkokeinolain 6 luvun 1 §:n momentissa säädetään oikeushenkilöstä, on lainesitöissä haluttu korostaa sanaa *myös*. Tällä säädetään, että oikeushenkilön omaisuutta voidaan panna vakuustakavarikkoon myös muissa tapauksissa kuin pelkästään yhteisöosakon maksamistapauksissa. Esimerkkinä on todettu rikosperusteinen vahingonkorvaus. Omaisuuden kätkemisen tai hävittämisen toteuttaa oikeushenkilön puolesta toimiva fyysinen henkilö. (HE 222/2010, s. 267.) Oikeushenkilön rangaistusvastuu voi seurata tietyistä rikoksista, jotka suuremmaksi osaksi ovat talousrikoksia (Juutilainen, 2007, s. 168). Talousrikoslajeja ovat esimerkiksi velallisen rikokset, petos- ja kavallusrikokset sekä kirjanpitorikokset (Laurio, 2020, s. 1). Talousrikostapauksessa Uros Oy:n perustajajäsenten omaisuutta asetettiin vakuustakavarikkoon perustuen siihen että, oli syytä epäillä, että Uros Oy:n toiminnassa voidaan välttää yhteisöosakon ja/tai korvauksen maksamista kätkemällä ja hävittämällä omaisuutta (Suomen tietotoimisto, 2022).

3.2 Vakuustakavarikon hakeminen

Rikoksen selvittäminen alkaa esitutkinnasta ja yleensä esitutkintaviranomainen on poliisi. Esitutkintalaissa (ETL 805/2011) säädetään, että esitutkinnassa selvitetään mahdollisuudet rikoksella saadun omaisuuden palauttamiseksi ja rikoksen johdosta tuomittavan menettämisseuraamuksen tai asianomistajalle tulevan vahingonkorvauksen täytäntöönpanemiseksi. (ETL 805/2011, 1 luku 2 § 1 mom. 2 kohta; Syyttäjälaitos, 2019.) Esitutinnan aikana voidaan näiden tulevien vaatimusten turvaamiseksi määrätä vakuustakavarikko (Valtakunnan-syyttäjänvirasto, 2016, s. 10).

Kun vakuustakavarikkoon asetettavaa rahamäärää harkitaan, on otettava huomioon pääoma sekä korot. Korot tulee huomioida tuomioistuimen ratkaisupäivään saakka. Jos asetettava rahamäärä on suuri, niin korkojen osuus pääomasta on myös suuri. Tämä ei kuitenkaan vielä riitä lopulliseen määrään,

koska korot voivat juosta saatavassa rikoksen tekopäivästä maksupäivään saakka. (Halme ym., 2014, s. 132.)

Tapauksessa WinCapita, Suomen suurimmassa pyramidihuijauksessa asetettiin vakuustakavarikkoon 17 miljoonaa euroa ja asianosaisten kärsimät vahingot olivat keskusrikospoliisin mukaan 33 miljoonaa euroa (Yle Keski-Pohjanmaa, 2009). Nuorisosäätiön rikostutkinnassa vakuustakavarikkoon haettiin yli 20 miljoonan euron arvosta omaisuutta. Vakuustakavarikkoja kohdistettiin yhdeksään henkilöön ja viiteen yritykseen (MOT, 2020).

Pidättämiseen oikeutettu virkamies tai syyttäjä tekee vakuustakavarikkovaatimuksen kirjallisesti tuomioistuimelle ja pyytää hakemuksessa yleisesti, että vastaajan omaisuutta määrätään vakuustakavarikkoon tietty määrä. Hakemuksessa on esitettävä myös peruste, miksi omaisuutta vaaditaan pantavaksi vakuustakavarikkoon. Ennen syytteen vireilletuloa vaatimuksen omaisuuden panemisesta vakuustakavarikkoon voi tehdä pidättämiseen oikeutettu virkamies. Syytteen vireille tultua vaatimuksen voi tehdä syyttäjä ja itselleen tulevan vahingonkorvauksen tai hyvityksen maksamisen turvaamiseksi myös asianomistaja. Asianomainen ei voi ennen syytteen vireilletuloa itsenäisesti tehdä vaatimusta vakuustakavarikosta perustuen vahingonkorvausvaatimukseen, koska vain viranomaisen tietää tarkasti ennen syytteen nostamista tutkittavana olevan rikoksen sekä epäillyn todennäköisestä syyllisyydestä rikokseen. (Fredman ym., 2020, s. 978, 981; PKL 806/2011, 6 luku 2 §.)

Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi tehdä vakuustakavarikkovaatimuksen myös asianomistajan puolesta, kun asianomistaja sitä pyytää. Myös virallinen syyttäjä voi syytteen nostettuaan vaatia omaisuuden vakuustakavarikkoa asianomistajalle tulevan vahingonkorvauksen turvaamiseksi. (HE 222/2010, s. 268.) Jos tutkinnanjohtaja tai syyttäjä hakee vakuustakavarikkoa asianomistajan saatavan maksamisen turvaamiseksi, toimii hän virkavastuullaan. Tutkinnanjohtaja tai syyttäjä ei voi toimia asianomistajan asiamiehenä. Ennen vaatimuksen esittämistä heidän on viranpuolesta selvítettävä, onko vakuustakavarikolla lainmukaiset perusteet ja mikäli perusteita ei ole, ei vaatimusta voida

tehdä asianomistajan pyynnöstä huolimatta. (KKO 2004:85, kohta ”perustelut”.)

Joka tapauksessa, kun syyte on nostettu vireille, voi asianomistaja hakea vahingonkorvauksen maksamisen turvaamiseksi siviiliprosessuaalista turvaamistointia, josta säädetään oikeudenkäymiskaaren (OK 1734/4) 7 luvussa. Jos hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saaminen, joka voidaan määrätä maksettavaksi ulosottokaaren 2 luvun 2 §:n (ulosottoperuste) mukaisesti ja on olemassa vaara, että vastapuoli hävittää tai kätkee omaisuuttaan, tuomioistuin voi määrätä vastapuolen irtainta ja kiinteää omaisuutta takavarikkoon niin paljon, että saaminen tulee turvatuksi (siviiliprosessuaalinen turvaamistoimi). (OK 4/1734, 7 luku 1 §; Vuorenperä ym., 2021, s. 907.)

3.3 Valtion vahingonkorvausvastuu vakuustakavarikossa

Vanhassa pakkokeinolaisissa (PKL 450/1987) ei säädetty vahingonkorvausvastuusta vakuustakavarikossa (PKL 450/1987, 3 luku). Nykyinen pakkokeinolaki tuli voimaan 1.1.2014 ja laki on saanut uudistuksen myötä säännöksen vahingonkorvausvastuusta ja kulujen korvaamisesta. Tässä säännöksessä viitataan oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 11 §:ään. (PKL 806/2011, 6 luku 11 §, 11 luku 5 §.) Hakijan, joka on tarpeettomasti hankkinut turvaamistoimen, on korvattava vastapuolelle turvaamistoimesta ja sen täytäntöönpanosta aiheutunut vahinko ja asiassa aiheutuneet kulut (OK 4/1734, 7 luku 11 §).

Ennen lain voimaantuloa asetettiin oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön toimesta toimikunta 12.3.2007, jonka tarkoituksena oli esittää pakkokeinolain kokonaisuudistukseen uusia lakeja. Toimikunta esitti mietinnössään, että pakkokeinolakiin otettaisiin säännökset pakkokeinojen käytöstä aiheutuneen vahingon korvaamisesta, ja vahingonkorvaussäännökset rakentuisivat tuottamuksesta riippumattomalle vastuulle. Toimikunta perusteli esityksessään, että pakkokeinolain mukaiset turvaamistoimet muistuttavat läheisesti oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa säänneltyä siviiliprosessuaalisia turvaamistoimia ja myös pakkokeinolain mukaisilla turvaamistoimilla voidaan aiheuttaa vastaajalle

merkittävää vahinkoa, jos se on haettu tarpeettomasti. Tämän vuoksi toimikunta ehdotti, että pakkokeinolain vakuustakavarikkoa koskevaan sääntelyyn tulisi ottaa säännös, jonka mukaan vakuustakavarikosta sekä väliaikaisesta vakuustakavarikosta aiheutuneen vahingon ja asiassa aiheutuneiden kulujen korvaamiseen sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 11 §:ää. (KM 2009:2, s. 5, 134–135.)

Esitutinnan aikana ja koko rikosprosessin myöhemmissä vaiheissa on tutkinnanjohtajan ja syyttäjän yhdessä arvioitava ja velvollisuus valvoa, ettei missään kohdassa omaisuutta ole tarpeettomasti tai virheellisin perustein laitettu vakuustakavarikkoon. Syyttäjän on valvottava syyteasian käsittelyn alettuakin, että vakuustakavarikon edellytykset ovat olemassa ja huolehdittava toimenpiteiden kumoamisesta, jos ne osoittautuvat tarpeettomaksi. (KKO 2004:85, kohta ”perustelut”; Valtakunnansyyttäjänvirasto, 2016, s. 8–9.)

Korkein oikeus on myös ennakkopäätöksessään todettu, että vakuustakavarikko on hankittu silloin tarpeettomasti, jos rikosoikeudenkäynnissä osoittautuu, että vakuustakavarikon perusteena ollut rikosepäily on ollut perusteeton ja syyte hylätään. (KKO:2022:75, kohta ”perustelut”.)

3.4 Tuomioistuimen päätös vakuustakavarikosta

Vakuustakavarikkovaatimus on käsiteltävä kiireellisenä ja vaatimus käsitellään siinä tuomioistuimessa, jossa toimenpiteen perusteena olevasta rikoksesta nostettava syyte olisi käsiteltävänä. Vaatimus voidaan ennen syytteen nostamista käsitellä myös siinä käräjäoikeudessa missä omaisuus sijaitsee ja asiankäsittely käy sopivasti päinsä. Vastaajalle varataan käsittelyssä tilaisuus tulla kuulluksi. Päätöksessään tuomioistuin määrää, että vastaajan omaisuutta on pantava vakuustakavarikkoon tietyn rahamäärän arvosta. Päätöksessä ei määrätä yksittäistä esinettä (irtain tai kiinteä) vakuustoimenpiteiden alaiseksi. Tämä tapahtuu vasta, kun päätös laitetaan täytäntöönpanoon. (Fredman ym., 2020, s. 978, 980; PKL 806/2011, 3 luku 1 §, 5 §, 6 §.)

Pakkokeinolaissa on kuitenkin säädetty mahdollisuus, että tuomioistuin voi vakuustakavarikon määrätessään samalla antaa tarkempia määräyksiä sen täytäntöönpanosta (PKL 806/2011, 6 luku 10 § 2 mom.) Tämä tulee tuoda esiin vakuustakavarikkovaatimuksessa tuomioistuimelle ja vaatimuksessa on oltava perustelut, miksi vakuustakavarikko on kohdistettava juuri siihen esineeseen tai omaisuuteen. Jos tuomioistuin menettelee vaatimuksen mukaisesti, sen on päätöksessään yksilöitävä tarkasti omaisuuden tiedot, jottei täytäntöönpanovaiheessa synny epäselvyyksiä (Fredman ym., 2020, s. 980.)

Mitä tulee vakuustakavarikon täytäntöönpanoon, myös ulosottokaassa säädetään; jos tuomioistuin on lain nojalla määrännyt antamansa tuomion täytäntöönpanosta ennen lainvoimaisuutta, on määräystä noudatettava (UK 705/2007, 2 luku 4 §). Lähtökohtana on, ettei tuomioistuin anna määräyksiä täytäntöönpanoon. Erityissäännöksen nojalla se on kuitenkin sallittu. (Linna, 2018, s. 122.)

Haastatteluissa tuli ilmi, että pääsääntöisesti tuomioistuimen antamat päätökset vakuustakavarikosta ovat olleet euromääräisiä ja tämä koettiin hyväksi. Poliisi tutkii rikoksia ja johtaa tutkintaa, ja Ulosottolaitoksen viranomainen etsii omaisuutta sekä asettaa ulosottokaaren mukaisesti omaisuuden vakuustakavarikkoon tutkinnan ja pääkäsittelyn ajaksi. (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023.)

Haastattelussa tuli myös ilmi, että mikäli tuomioistuin määräisi vain tietyn omaisuuden poliisin hakemuksen perusteella vakuustakavarikkoon, tämä sitoisi ulosottoviranomaisen täytäntöönpanotoimia ja ulosottokaassa säädetyt normit jäisivät tällöin huomioimatta. Poliisille ulosoton täytäntöönpano vakuustakavarikossa voi olla vieras käsite ja poliisi voi vakuustakavarikon hakemusvaiheessa ajatella vain tietyn esineen arvoa ja siksi esimerkiksi hakea vastaajan taloa vakuustakavarikkoon. Poliisiviranomaisia on koulutettu Ulosottolaitoksen toimesta tekemään vakuustakavarikko hakemus rahamääräisenä käräjäoikeuteen. (Ulosottoylitarkastaja B, 2023.)

3.5 Muutoksenhaku

Vakuustakavarikkoa koskevasta tuomioistuimen päätöksestä saa valittaa erikseen. Valitus ei estä omaisuuden asettamista vakuustakavarikkoon tai pitämistä vakuustakavarikossa, ellei valitusta käsittelevä tuomioistuin toisin määrää. Tuomioistuin voi käsittelemänsä valituksen johdosta kieltää lainvoimaa valla olevan tuomion täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi (*keskeytysmääräys*). (PKL 806/2011, 6 luku 9 §; UK 705/2007, 2 luku 13 §.)

Jos vakuustakavarikkoa on haettu menettämisseuraamusten täytäntöönpanon turvaamiseksi ja vastaaja, jonka omaisuuteen vakuustakavarikko kohdistuu nostaa syytteen valtiota vastaan ulosottokaaren 10 luvun 6 §:ssä säädetyn täytäntöönpanoriitakanteena edustaa tässä syyttäjä valtiota. Syyttäjä tekee myös yhteistyötä ulosottoylitarkastajan kanssa kanteiden perusteista ja vastaamisesta kanteeseen. (UK 705/2007, 10 luku 6 §; Valtakunnansyyttäjänvirasto, 2016, s. 15.)

Jos omaisuutta on haettu vakuustakavarikkoon asianomistajan korvausvaatimuksen turvaamiseksi ja täytäntöönpanovaiheessa vastaaja nostaa täytäntöönpanoriitakanteen, ei täytäntöönpanoriitakanteessa vastaajana ole vakuustakavarikkoa hakenut viranomainen vaan asianomistaja vakuustakavarikkoasiassa. (KKO:2006:46; Valtakunnansyyttäjänvirasto, 2016, s. 15.)

3.6 Toimenpiteen kumoaminen

Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on tehtävä tuomioistuimelle esitys vakuustakavarikon kumoamisesta, jos sen edellytyksiä ei enää ole. Tuomioistuimen on kumottava vakuustakavarikko myös, jollei syytettä nosteta tai menettämisseuraamusta koskevaa vaatimusta panna vireille neljän kuukauden kuluessa vakuustakavarikkoa koskevan määräyksen antamisesta. Syyttäjällä on vastuu, että vakuustakavarikko pysyy esitutinnan ja syyteharkinnan aikana voimassa. (PKL 806/2011, 6 luku 4 §; Valtakunnansyyttäjänvirasto, 2016, s. 13.)

Korkein oikeus on ennakkopäätöksessään myös todennut, että mikäli syyttäjä hakee vakuustakavarikkoa uudelleen, koska aikaisempi vakuustakavarikko on kumottu neljän kuukauden määräajan umpeutumisen vuoksi, ei vakuustakavarikkoa voida hakea samoilla perusteilla uudelleen ja tällä perusteluilla hylkäsi hakemuksen (KKO:2007:73, ”Perustelut”, kohta 5).

Vakuustakavarikon täytäntöönpanossa on ilmoitusvelvollisuus muuttuneessa ulosottoperusteessa täytäntöönpanon hakijalla. Jos jokin hakemuksessa ilmoitettu tieto myöhemmin muuttuu, hakijan on viipymättä ilmoitettava siitä ulosottomiehelle. (UK 705/2007, 8 luku 12 §; 3 luku 3 § 1 mom.). Apulaisoikeusasiamies on päätöksessään todennut, että koska velvollisuudesta ilmoittaa vakuustakavarikon kumoamisesta ei ole säädetty erikseen, jää ilmoitusvelvollisuus hakijan vastuulle ulosottokaaren mukaisesti (AOA 1021/4/15, s. 3).

Ulosottoylitarkastajat tiedostavat, että ilmoitusvelvollisuus on hakijalla, jos täytäntöönpanoperuste on kumottu tai muutoin muuttuu. Tämän kanssa ei myöskään ole ollut ongelmia, etteikö tutkinnanjohtaja olisi muutoksista ilmoittanut. Vastuu ilmoittamisesta on selvä. (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023.)

3.7 Määräajan pidentäminen

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä pidentää määräaika syytteen nostamiseen tai menettämisseuraamusta koskevaan vaatimukseen enintään neljä kuukautta kerrallaan, jos pyyntö esitetään viimeistään viikkoa ennen määräajan päättymistä. Tuomioistuimen on otettava määräajan pidentämisestä koskeva asia käsiteltäväksi viipymättä ja ratkaistava se määräajan kuluessa. Sellaiselle henkilölle, jota asia koskee, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi määräajan pidentämisestä koskevan asian käsittelyn yhteydessä. Asia voidaan kuitenkin ratkaista sanottua henkilöä kuulematta, jollei häntä tavoiteta. (PKL 806/2011, 6 luku 4 § 2 mom.)

Pakkokeinolaissa ei säädetä siitä, millä edellytyksillä syyteajan umpeutuessa voidaan hakea tuomioistuimelta uudelleen saman omaisuuden asettamista

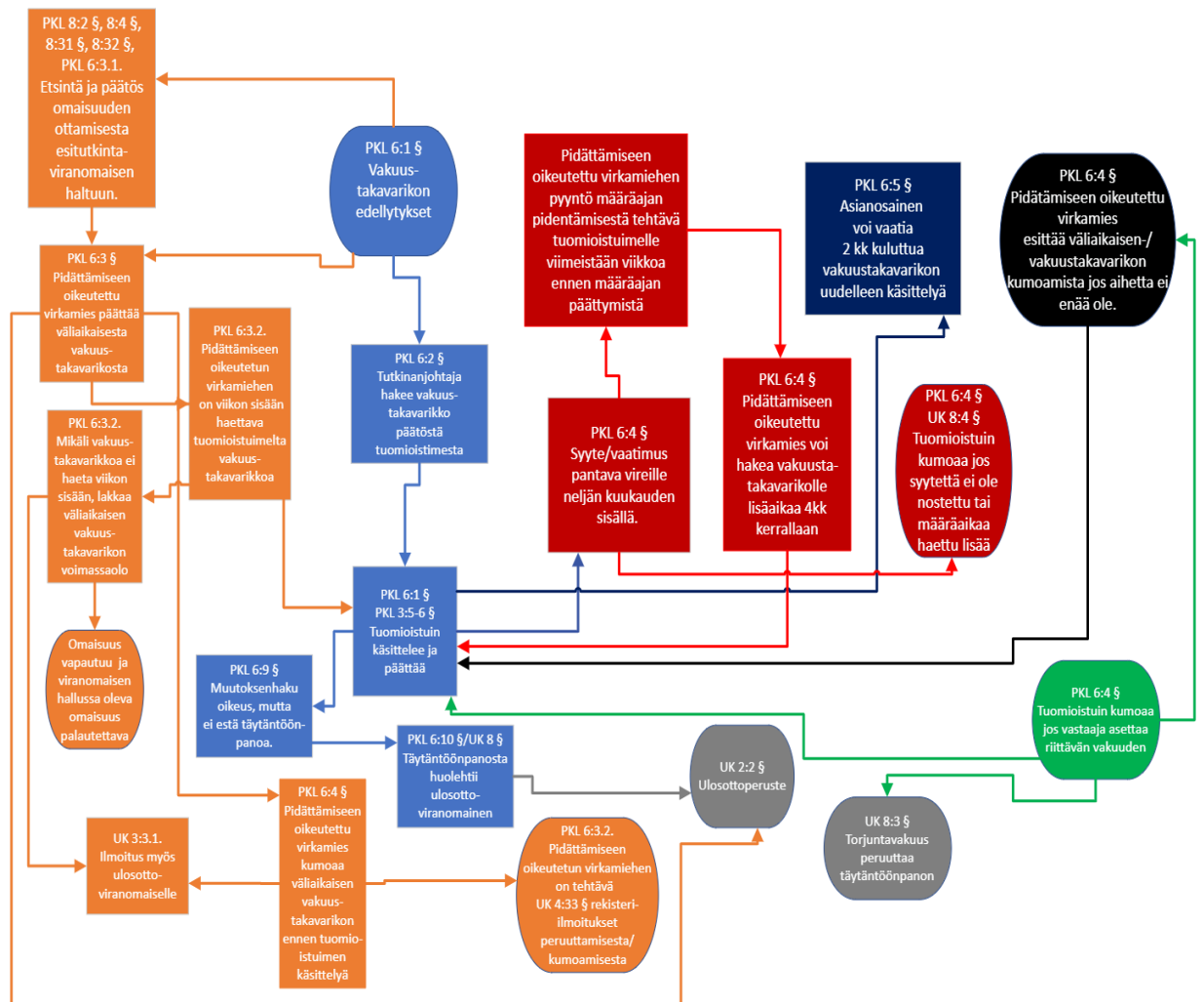
vakuustakavarikkoon, joten tähän sovelletaan KKO:2007:73 antamaa oikeusohjetta, jossa viitataan pakkokeinolain 6 luvun 4 § 2 momenttiin (Valtakunnansyyttäjänvirasto, 2016, s. 14).

Kun ulosottoylitarkastajilta kysyttiin haastatteluissa, seuraavatko he määräaikoja omatoimisesti, oli yleinen käytäntö se, että eivät seuraa. Tämä ei kuulu heidän velvollisuuksiinsa. Tässä kohdassa painotettiin myös hakijan ilmoitusvelvollisuutta ulosottoon, jos määräajat ovat menneet tutkinnassa tai syytteen nostamisessa umpeen ja vakuustakavarikko on tämän vuoksi kumottu. (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023.)

3.8 Prosessikuvaus vakuustakavarikoista ennen ulosottoa

Kuviossa 3 olen koostanut kuvauksen prosessikaavion avulla pakkokeinolain (806/2011) 6 luvun lainkohdista, miten väliaikainen vakuustakavarikko ja vakuustakavarikko etenee ulosottoperusteeseen tai kumoamiseen. Prosessi käynnistyy pakkokeinolain 6 luvun vakuustakavarikon edellytyksistä (sininen laatikko). Mikäli tutkinnanjohtaja tekee päätöksen väliaikaisesta vakuustakavarikosta, mitä käsitellään luvussa 3.9, on kaavio väritetty oranssilla. Syyttäjän ja tutkinnanjohtajan vastuu määräajoista on kuviossa punaisella, jota on käsitelty luvussa 3.7

Kuvio 3. Pakkokeinolain (806/2011) mukainen kuvaus vakuustakavarikkojen kulusta.

Kun vakuustakavarikon edellytykset täytyvät, tekee tutkinnanjohtaja tai syyttäjä vakuustakavarikkohakemuksen tuomioistuimelle, jonka tuomioistuin päättää. Tuomioistuimen antama vakuustakavarikkopäätös on ulosottoperuste, ja vakuustakavarikon täytäntöönpanosta vastaa Ulosottolaitos, josta kerrotaan luvussa neljä.

3.9 Väliaikainen vakuustakavarikko ja täytäntöönpano

Edellä on käsitelty varsinaista vakuustakavarikkoa. Tässä kappaleessa käsitellään sitä, miten väliaikainen vakuustakavarikko eroaa varsinaisesta

vakuustakavarikosta ennen täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanossa Ulosotto-laitoksessa.

Rikosasian tutkintasuunnitelmassa väliaikaista vakuustakavarikkoa koskeva asia on aina huomioitava toimenpide. Pakkokeinolaissa säädetään, että pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää väliaikaisesta vakuustakavarikosta, jos asia ei *siedä viivytystä* ja jos pakkokeinolain 6 luvun 1 §:ssä säädetyt edellytykset ovat *ilmeisesti* olemassa. Yleensä pidättämiseen oikeutettu virkamies on tutkinnanjohtaja, joka päättää väliaikaisesta vakuustakavarikosta esitutkinnan aikana ja syyttäjä syyteharkinnan aikana. (Fredman ym., 2020, s. 982; Halme ym., 2014, s. 139; PKL 806/2011, 6 luku 3 § 1 mom., 10 §.)

Kohteena oleva omaisuus saadaan ennen väliaikaisen vakuustakavarikon täytäntöönpanoa ottaa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksellä esitutkintaviranomaisen haltuun, jos se on tarpeen täytäntöönpanon turvaamiseksi. Vaikka väliaikaisen vakuustakavarikon täytäntöönpano tapahtuu nopeasti, voi tulla tilanne, jossa rikoksesta epäilty on lähdössä pakoon omaisuuden kanssa tai hävittämässä omaisuutta. Omaisuutta voi löytyä myös kotietsinnässä. Pakkokeinolain mukaan kotietsintä saadaan toimittaa rikoksesta epäilyn hallinnassa olevaan paikkaan, jos etsinnässä voidaan olettaa olevan tutkittavaan rikokseen liittyvää väliaikaiseen vakuustakavarikkoon tai vakuustakavarikkoon määrättävää omaisuutta. Näissä tilanteissa poliisi voi ottaa väliaikaisen vakuustakavarikon kohteena olevan omaisuuden haltuunsa vain täytäntöönpanon turvaamiseksi, lyhytaikaisesti, muutamiksi tunneiksi. Yllä kuvattu toimi vaatii yhteistyötä ulosottoviranomaisen kanssa, jotta ulosottoviranomainen voi varautua mahdolliseen omaisuuden haltuunottoon ja täytäntöönpanotoimiin. (Halme ym., 2014, s. 138; HE 222/2010, s. 268–269; PKL 806/2011, 6 luku 3 § 1 mom., 8 luku 2 §.)

Mikäli esitutkinnassa on päätöksellä otettu vastaajan omaisuutta poliisin haltuun ja se kuuluu väliaikaisen vakuustakavarikon alle, toimittaa tutkinnanjohtaja ulosottohakemuksen ja päätöksen väliaikaisesta vakuustakavarikosta kiireellisesti ulosottoon. Päivystävä ulosottoylitarkastaja tai vastaava ulosottoylitarkastaja laittaa hakemuksen täytäntöön sekä antaa luovutuskiellon poliisille

kohteena olevaan omaisuuteen, joka on poliisin hallussa. (Ulosottoylitarkastaja A, 2023.)

Muut ulosottoylitarkastajat toteavat myös, että tässä käytäntö on selvää. Tutkinnanjohtajan täytäntöönpanohakemuksesta tulee ilmi, mikäli omaisuutta on poliisin hallussa ja tähän on tehtävä heti täytäntöönpanotoimet ja annettava poliisille luovutuskielto. Yleensä kohteena oleva omaisuus on ollut rahaa. (Ulosottoylitarkastajat B-D, 2023.)

Väliaikainen vakuustakavarikkopäätös tehdään euromääräisenä. Pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä on toimivalta tehdä koko rikosvahinkoa koskeva väliaikainen vakuustakavarikkopäätös riippumatta siitä, kuinka paljon haltuun otettavaa omaisuutta on jo löytynyt mahdollisessa haltuunotossa. Tällöin ulosottoviranomainen kohdistaa täytäntöönpanon myös muuhun omaisuuteen, jos jo haltuun otettu omaisuus ei kata koko rikosvahinkoa. (Halme ym., 2014, s. 141.)

Pidättämiseen oikeutettu virkamies määrää väliaikaisesta vakuustakavarikosta ja tuomioistuin päättää lähtökohtaisesti vain vastaajan omaisuuden panemisesta vakuustakavarikkoon tietyn rahamäärän arvosta. Tuomioistuimen päättäessä lopullisesta vakuustakavarikosta, voi se sisällöltään erota väliaikaisesta määräyksestä, mutta ulosottoviranomainen laittaa useimmiten toimenpiteen kohteena olleen omaisuuden ”uudelleen” vakuustakavarikkoon. Vastuu säilyy ulosottoviranomaisella kohteena olevan omaisuuden säilyttämisestä väliaikaisessa vakuustakavarikossa ja lopullisessa vakuustakavarikossa. Ulosottooperuste on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös väliaikaisesta vakuustakavarikosta. Väliaikainen vakuustakavarikko laitetaan täytäntöön ulosottokaaren 8 luvun mukaisesti. (Fredman ym., 2020, s. 986; PKL 806/2011, 6 luku 10 §; UK 705/2007, 2 luvun 1 mom. 2 kohta.)

Haastatteluissa tuli ilmi, että yhdelläkään haastateltavista ei ole tullut tilanetta, ettei siitä olisi seurannut varsinainen vakuustakavarikko. (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023). *Kun väliaikaista vakuustakavarikkoa haetaan, on tutkinnanjohtaja yleensä jo varma siitä, että edellytykset täyttyvät varsinaiseen*

vakuustakavarikkoon, mutta toimenpiteellä on kiire mahdollisien saatavien turvaamiseksi, joten ensiksi haetaan väliaikainen vakuustakavarikko (Ulosottoylikarkastaja B, 2023).

Määräys väliaikaisesta vakuustakavarikosta tehdään Ulosottolaitokselle täytäntöönpanohakemuksella. Väliaikainen vakuustakavarikko on leimaltaan nopea ja yllätyksellinen. Määräyksen täytäntöönpano ei siedä viivästytyä. Ulosottoviranomaisen laittaessa määräyksen täytäntöönpanoon, voidaan vireilletuloilmoitus jättää antamatta, jos on aihetta olettaa, että ilmoitus vaikeuttaa tuntuvasti täytäntöönpanoa. (Halme ym., 2014, s. 141; JulkL 621/1999, 2 luku 11 §, kohta 5; UK 705/2007, 3 luku 33 §; Leppänen, 2008, s. 1118; Linna, 2019, s. 263.)

Täytäntöönpanon jälkeen vastaajalle voidaan toimittaa jälki-ilmoitus. Ilmoituksessa kerrotaan toimen kuvaus, eli milloin ja minkälainen toimitus on suoritettu. Tämä on vastaajan viimekätinen oikeusturvan varmistamissäännös. Vastaajalle varataan jälki-ilmoituksen yhteydessä tilaisuus asettaa mm. torjuntavakuus. (Linna ym., 2022, s. 433, 445; UK 705/2007, 3 luku 36 § 3 mom.) Torjuntavakuudesta kerron opinnäytetyössäni tarkemmin luvussa 4.2.

Kaikki haastateltavat tiedostavat väliaikaisen vakuustakavarikon kiireellisyyden sekä hukkaamisvaaran olemassa olon ja siksi vireilletuloilmoitusta ei laiteta, koska tämä vaarantaisi täytäntöönpanon. Kun ulosottoylikarkastajat ovat asettaneet omaisuuden väliaikaiseen vakuustakavarikkoon päätöksellä, tulostetaan vireilletuloilmoitus tai jälki-ilmoitus vastaajalle, jossa hän saa tiedot ulosottoperusteesta sekä tiedon torjuntavakuuden mahdollisuudesta. (Ulosottoylikarkastajat A-D, 2023.)

Väliaikainen vakuustakavarikko lakkaa olemasta voimassa, jos vaatimusta vakuustakavarikon määräämisestä ei tehdä tuomioistuimelle viikon kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta. Tässä tilanteessa ei tehdä erillistä kumoamispäätöstä vaan väliaikainen vakuustakavarikko lakkaa itsestään olemasta ja näin ollen myös omaisuus vapautuu. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on tehtävä ulosottokaaren 4 luvun 33 §:ssä tarkoitettu rekisteri-ilmoitus

väliaikaisen vakuustakavarikon voimassaolon lakkaamisesta ja kumoamisesta sekä päätöksestä, jolla tuomioistuin on hylännyt vaatimuksen väliaikaisen vakuustakavarikon kohteena olevan omaisuuden panemisesta vakuustakavarikkoon. Pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä on siis ilmoitusvelvollisuus rekistereihin. Toisin sanoen, jos ulosottoviranomainen on tehnyt rekisteri-ilmoitukset mainittujen pykälien nojalla, on pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä vastuu ilmoittaa rekistereihin lakkaaminen, kumoaminen tai tuomioistuimen hylkäämispäätös. Ulosottoviranomainen tekee rekisteri-ilmoitukset täytäntöönpanossa mm., jos kohteena on kiinteistö tai muu kiinnityskelpoinen omaisuus. (Fredman ym., 2020, s. 984; PKL 806/2011, 6 luvun 3 § 2 mom.)

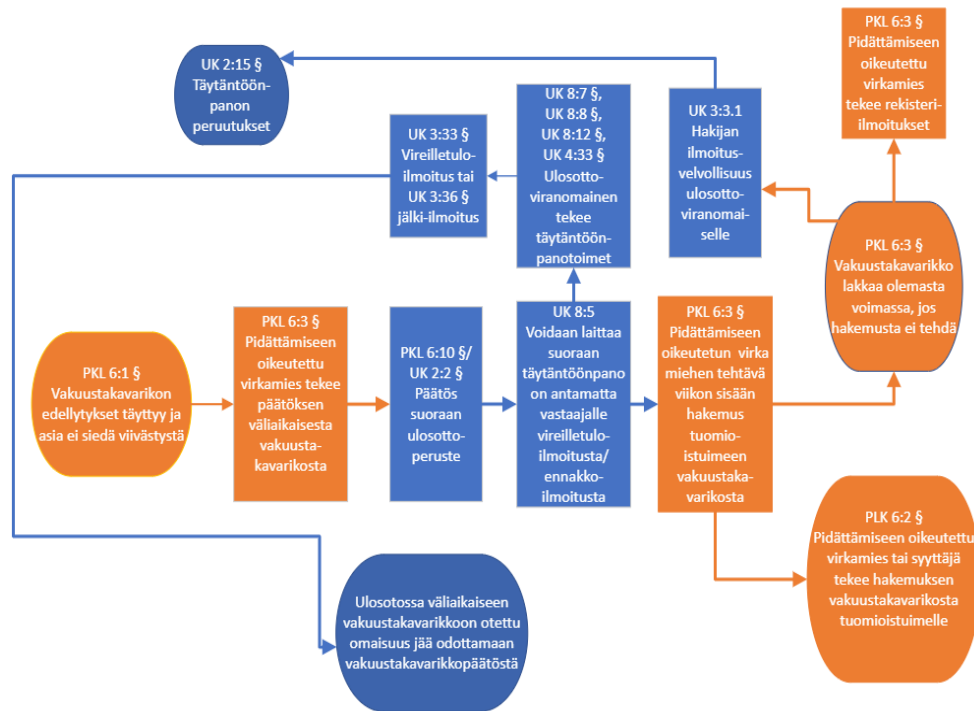
Kukaan haastateltavista ei ole törmännyt siihen, etteikö väliaikainen vakuustakavarikko olisi johtanut varsinaiseen vakuustakavarikkoon. Ulosottoylitarkastajilla ei ole myöskään tullut siten tilannetta, että poliisi olisi peruuttanut rekisteri-ilmoitukset, jotka ulosottoviranomainen on tehnyt väliaikaisessa vakuustakavarikossa. Pakkokeinolain 806/2011 säännöksen toimivuutta siitä, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tulisi peruuttaa rekisteri-ilmoitukset ei käytännössä tiedetä. (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023.)

Jos tutkinnanjohtaja ei jostain syystä hakisi varsinaista vakuustakavarikkoa viikon sisään ja väliaikainen vakuustakavarikko tästä syystä raukeaisi, tästä tulee tutkinnanjohtajan ilmoittaa ulosottoon. Hakijan ilmoitus johtaisi siihen, että väliaikaisen vakuustakavarikon alle asetetun omaisuuden täytäntöönpanotoimet on peruutettava ja peruutustoimenpiteistä lähtevät myös peruutusilmoitukset rekistereihin. (Ulosottoylitarkastaja B, 2023.)

3.10 Prosessikuvaus väliaikaisen vakuustakavarikon täytäntöönpanosta

Kuviosta 4 ilmenee väliaikaisen vakuustakavarikon täytäntöönpanoa Ulosotto-laitoksessa. Väliaikaisessa vakuustakavarikossa toimi ei siedä viivästystä, ja vastaajalle väliaikainen vakuustakavarikko tulee yleensä yllätyksenä, kun taas lopullisessa vakuustakavarikon käsittelyssä tuomioistuin antaa vastaajalle tilaisuuden tulla kuulluksi.

Kuvio 4. Kuvaus pakkokeinolain (806/2011) väliaikaisesta vakuustakavarikon täytäntöönpanosta Ulosottolaitoksessa.

Tutkinnanjohtajan päätös väliaikaisesta vakuustakavarikosta on suoraan ulosotto-peruste, ja ulosottoviranomainen laittaa määräyksen täytäntöön ulosotto-kaaren 8 luvun mukaisesti. Väliaikaisessa vakuustakavarikossa ei vastaajalle tarvitse laittaa vireilletuloilmoitusta, mutta ilmoitus on jälkikäteen laitettava oikeusturvan toteutumiseksi. Kun omaisuus on asetettu väliaikaiseen vakuustakavarikkoon, jää ulosottoviranomainen odottamaan joko tuomioistuimen varsinaista vakuustakavarikkopäätöstä tai tutkinnanjohtajan ilmoitusta toimenpiteen lakkaamisesta, kumoamisesta tai tuomioistuimen päätöksestä hylätä vakuustakavarikko.

4 VAKUUSTAKAVARIKKO TÄYTÄNTÖÖNPANOSSA

4.1 Täytäntöönpanon pääpiirteet

Ulosottomiehen tulee täytäntöönpanotehtävät suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii (*suhteellisuusperiaate*). Tehokkuus ja tarkoituksenmukaisuus palvelevat erityisesti hakijan odotuksia ja ulosottolaitoksen yleistä toimintakykyä. Vastaajan kohdalla pykälässä on suhteellisuusperiaate ja tämä periaate suojaa myös sivullista. (HE 216/2001, s. 45; UK 705/2007, 1 luku 19 §.)

Pakkokeinolaissa säädetään vakuustakavarikoiden täytäntöönpanosta. Vakuustakavarikon ja väliaikaisen vakuustakavarikon täytäntöönpanosta huolehtivat ulosottoviranomaiset soveltuvien osin mitä ulosottokaaren 8 luvussa säädetään turvaamistoimen täytäntöönpanosta. Toisin sanoen menettelystä vakuustakavarikoiden täytäntöönpanosta säädetään ulosottokaareissa ja täytäntöönpanosta vastaa ulosottoviranomainen. (Linna, 2018, s. 121; PKL 806/2011, 6 luku 10 §.)

Turvaamistoimen täytäntöönpano hoidetaan joko laajassa täytäntöönpanossa tai erityistäytäntöönpanossa. Vakuustakavarikot pannaan täytäntöön noudattaen *soveltuvien osin*, mitä 4 luvussa säädetään ulosmittauksista. Erityisen merkityksellinen on 31 §, joka koskee esineen ja asiakirjan ulosmittaamista ja tarjoaa ulosottoviranomaiselle useita vaihtoehtoja vakuustakavarikkojen toteuttamiseen, kuten esineen haltuunoton ja sivulliselle annettavasta esineen luovutuskiellosta. (Fredman ym., 2020, s. 974; Linna, 2019, s. 259; UK 705/2007, 4 luku 31 §, 8 luku 7 § 1 mom.)

Täytäntöönpanovaiheessa ulosottoviranomainen ratkaisee, mihin konkreettisiin omaisuuseriin vakuustakavarikko kohdistetaan. Kohteena voi olla kaikki ulosmittauskelpoinen omaisuus mitä vastaajalla on eikä omaisuudella, johon vakuustakavarikko kohdistetaan, tarvitse olla yhteyttä siihen rikokseen, jonka

vuoksi sakkoa, vahingonkorvausta, hyvitystä, rahamääräistä menettämisseuraamusta tai yhteisösakkoa vaaditaan tuomittavaksi. (Valtakunnanvoudinvirasto, 2019, s. 13.)

Lisäksi 8 luvussa säädetään muiden ulosottokaaren säännösten noudattamisesta. Sen lisäksi, mitä edellä tässä luvussa säädetään, vakuustakavarikkojen täytäntöönpanossa noudatetaan *soveltuvin osin*, mitä 1–3 ja 9–12 luvussa säädetään. Lainkäyttäjälle aiheutuu tästä se vaiva, että hänen on aina harkittava, miltä osin vakuustakavarikoiden täytäntöönpanoa koskevat säännökset soveltuvat. (Leppänen, 2008, s. 1118; UK 705/2007, 8 luku 12 §.)

Haastatteluissa ilmeni, että pääsääntöisesti ulosottoylitarkastajat osaavat soveltaa ulosottokaarta vakuustakavarikoissa. Täytäntöönpanotoimet vaativat kuitenkin paljon yhteistyötä voutin ja ulosottoylitarkastajan välillä, varsinkin jos vastaaja esittää omaisuuden vaihtoa vakuustakavarikossa, pyytää poikkeamaan ulosottokaareissa säädetystä omaisuuden asettamisjärjestyksestä vakuustakavarikossa (ulosmittausjärjestys) tai muista vaativista selvitystoimista sekä vastaajan esityksistä, joita täytäntöönpanossa voi ilmetä. (Kihlakunnantouvi E, 2023.) *Vakuustakavarikoita tulee yleensä harvoin, mutta näkisin, että annettua lainsäädäntöä osataan kuitenkin soveltaa. Vaikeita tilanteita pohditaan yhdessä muiden ulosottoylitarkastajien kanssa sekä tukeudutaan voutiin* (Ulosottoylitarkastaja D, 2023).

Ulosottokaaren ilmoituksia ja kuulemisia koskevat sääntelyt 3 luvun 32–36 §:ssä soveltuvat lähtökohtaisesti vakuustakavarikon täytäntöönpanoon. Lisäksi muut 3 luvun menettelysäännökset ovat käytettävissä, kuten asiakirjan tiedoksianto, omaisuuden ja selvitysaineiston etsiminen, velallisen ja viranomaisen sekä sivullisen tiedonantovelvollisuus, ulosotto selvitys ja uhkasakko. (Leppänen, 2008, s. 1118.)

Vakuustakavarikossa on tarkoitus ”jäädyyttää” vastaajan tietty omaisuus ja näin ollen omaisuuden myyntiä koskeva ulosottokaaren 5 luku ei tule sovellettavaksi. Poikkeuksena tässä on säilytyskelvoton omaisuus. Jos omaisuus on säilytyskelvotonta, arvo alenee nopeasti tai sen hoitokulut ovat korkeat,

omaisuus on myytävä ulosottokaaren 5 luvun mukaisesti. Ennen myyntiä asiansaista on kuultava. Myynnistä kertyneet varat jäävät vakuustakavarikkoon ja säilytetään mitä ulosottokaaren 6 luvun 23 §:ssä säädetään. (HE 83/2006, s. 52; UK 705/2007, 8 luku 7 § 2–3 mom. Leppänen, 2008, s. 1122.)

Haastatteluissa kihlakunnanvoudit kokivat annetun säännöksen soveltuvan muuhunkin omaisuuteen kuin pilaantuvaan. Haastattelussa todettiin, että jos tilanne vaatisi, sovellettaisiin tätä säännöstä myös muuhun omaisuuteen, jonka arvo olisi laskemassa. Molemmat voudit antoivat esimerkkinä pörssi-osakkeiden osakeannin, mutta tilanteet vaativat aina tapauskohtaista harkintaa, minkä omaisuuden arvon katsotaan alenevan nopeasti. (Kihlakunnanvoudit E ja F, 2023.) Kihlakunnanvouti F ei soveltaisi säännöstä autoihin, koska niiden arvo laskee hitaasti (Kihlakunnanvouti F, 2023).

Tässäkin voidaan lähteä siitä, että Ulosottolaitos on ratkaisuhenkkinen ja vastaajakin yleensä ymmärtää, että omaisuus, jonka arvo laskee, on viisaampi muuttaa rahaksi vakuustakavarikkoon, kun se, että vakuustakavarikkoon joudutaan asettamaan lisää omaisuutta arvon alenemisen vuoksi. (Kihlakunnanvouti E, 2023.)

Jos omaisuus on asetettu vakuustakavarikkoon ja vastaaja haluaa myydä omaisuuden, niin ulosottoviranomainen tekee tästä kirjallisen päätöksen ulosottokaaren mukaisesti. Esimerkiksi kiinteistöissä ja asunto-osakkeissa valvotaan, että mahdolliset panttisaatavat on päteviä. Myyntitoimet ovat aika lähellä sitä mitä ulosottokaari säädetään muusta vapaasta myynnistä 5 luvun 77 §:ssä. Ostaja tilittää varat Ulosottolaitokselle ja varat asetetaan vakuustakavarikkoon. (Kihlakunnanvouti E, 2023.)

4.2 Hakijavakuus ja torjuntavakuus vakuustakavarikossa

Turvaamistoimen täytäntöönpano edellyttää, että hakija asettaa ulosottomiehelle vakuuden vahingosta, joka voi syntyä vastaajalle turvaamistoimesta (UK 705/2007, 8 luku 2 §). Pakkokeinolaissa on säädetty, että vakuutta ei tarvitse

asettaa siitä vahingosta, joka vakuustakavarikosta saattaa aiheutua vastaa-
jalle, mutta tuomioistuimien voi erityisestä syystä velvoittaa *asianomistajaa* aset-
tamaan vakuuden määrätessään vakuustakavarikon tälle tulevan vahingon-
korvauksen tai hyvityksen maksamisen turvaamiseksi (PKL 806/2011, 6 luku
10 §). Pykälässä mainittu erityinen syy voi olla, että vahingon määrä on epä-
selvä ja se saattaa lisääntyä myöhemmin tai vahingonkorvausvaatimus saat-
taa vaikuttaa liioitellulta. (Fredman ym., 2020, s. 988; Halme ym., 2014, s.
152.)

Vastaaja voi estää ulosoton täytäntöönpanon antamalla torjuntavakuuden,
joka kattaa hakijan saatavan ulosottokuluineen. Tuomioistuimen on kumottava
vakuustakavarikko, kun sakon, vahingonkorvauksen, hyvityksen tai menetet-
täväksi tuomitun rahamäärän maksamisen vakuudeksi asetetaan riittävä va-
kuus (torjuntavakuus) tai kun muuten ei enää ole syytä pitää vakuustakavarik-
koa voimassa. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on tehtävä tuomioistui-
melle esitys vakuustakavarikon kumoamisesta, jos sen edellytyksiä ei enää
ole. Torjuntavakuus annetaan ulosottoviranomaiselle. (Fredman ym., 2020, s.
989.; PKL 806/2011, 6 luku 4 § 1 mom. UK 705/2007, 2 luku 5 §.)

Pakkokeinolaissa tarkoitettua vakuustakavarikkoja ei saa panna täytäntöön ja
jo toimitettu täytäntöönpano on peruutettava, jos vastaaja asettaa hakijan saa-
tavasta vakuuden (torjuntavakuus) ulosottoviranomaiselle. Hallitus on esityk-
sessään katsonut, että vakuuden asettamisessa sovelletaan, mitä ulosotto-
kaassa säädetään 3 luvun 43 §:ssä, 45 §:ssä ja 46 §:ssä. (HE 83/2006, s.
50; UK 705/2007, 8 luku 3 §.)

Vakuuden hyväksyminen kuuluu kihlakunnanvoudin yksinomaiseen toimival-
taan. Jos jonkun on tämän lain mukaan asetettava vakuus eikä vastapuoli ole
vakuutta hyväksynyt, ulosottomiehen on tehtävä päätös vakuuden hyväksymi-
sestä. Vakuus voi olla pantti tai takaus. Takauksen on oltava omavelkainen ja,
jos takaajia on useita, yhteisvastuullinen. Ulosottomiehelle asetettu pantti on
samassa asemassa kuin vastapuolelle annettu pantti. Kihlakunnanvoudin tu-
lee tehdä vakuudesta kirjallinen päätös. Vakuustakavarikossa vastaajan aset-
tama torjuntavakuus ei ole ulosmitattavissa muun velkojan saatavista. (Linna

ym., 2015, s. 410; UK 705/2007, 1 luku 9 § 1 mom.; 3 luvun 28 § 1 mom.; 3 luvun 43 §.)

Kanteluun liittyvässä ratkaisussa Valtakunnanvoudinvirasto otti kantaa muun ohella myös torjuntavakuuden määrään. Ratkaisussa on todettu, että kihlakunnanvoudilla on säännösten mukaan oikeus ja velvollisuus arvioida torjuntavakuuden laatu ja määrä. Ratkaisussa oli painotettu, että keskeisin kriteeri on torjuntavakuuden riittävyys ja arvon säilyminen. Tämän vuoksi esimerkiksi pörssinoteerattuja osakkeita tai määräosaa asuinhuoneistosta ei voida hyväksyä vakuudeksi. Valtakunnanvoudinvirasto myös totesi, että omavelkainen pankkitakaus on yleisin ulosottomenettelyssä käytettävä torjuntavakuus. (Valtakunnanvoudinvirasto, 2020, s. 11.)

Ulosottoviranomainen arvioi, hyväksytäänkö tarjottu omaisuus torjuntavakuudeksi, sekä kuulee pidättämiseen oikeutettua virkamiestä vakuuden asettamisesta. Kun torjuntavakuus on vastaanotettu Ulosottolaitoksessa, pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on tehtävä tuomioistuimelle esitys vakuustakavarikon kumoamisesta. Torjuntavakuus suoritetaan ulosottoviranomaiselle ja tällöin poistuu myös ulosottoeruste. Valtakunnanvoudinviraston asettama työryhmä on loppuraportissa todennut, että pakkokeinolain 6 luvun 4 § asettaa epäselvyyttä siitä, voiko ulosottoviranomainen pitää vakuuden hallussaan, vaikka ulosottoeruste ei ole enää voimassa. (Valtakunnanvoudinvirasto, 2019, s. 29.)

Kihlakunnanvoutien haastattelussa torjuntavakuuden menettely on selvä. Torjuntavakuuden täytyy vastata sitä määrää, mikä on vakuustakavarikossa asetettu. Torjuntavakuuden tulee kattaa pääoma, korot ja täytäntöönpanokulut. Torjuntavakuus voi olla takaus tai pantti ja pantilla tarkoitetaan myös käteispanttia, mutta ulkomaalaisia pankkeja ei hyväksytä. Pantinantajaa ei ole rajattu, joten sen voi osoittaa myös sivullinen. (Kihlakunnanvoudit E ja F, 2023.)

Torjuntavakuudessa kihlakunnanvouti kuulee pääsääntöisesti hakijaa ja tämän jälkeen tekee päätöksen. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen. Jos esitetty torjuntavakuus hyväksytään, menee päätös vakuustakavarikon

hakijalle, eli tutkinnanjohtajalle ja vastaajalle. Päätöksen perusteella tutkinnanjohtaja osaa esittää tuomioistuimelle vakuustakavarikon kumoamista ja vastaaja saa tiedon missä torjuntavakuutta säilytetään ja maininnan, milloin vakuus on palautettavissa. (Kihlakunnanvoudit E ja F, 2023.)

Täytäntöönpanon peruuttamisesta tuli haastatteluissa ilmi se, että mikäli kaikki osapuolet ovat tyytyväisiä hyväksytyyn torjuntavakuuteen, voidaan täytäntöönpanotoimet peruuttaa heti, mutta jos tilanne on riskialtis tai muutoin tulkinanvarainen, odotetaan päätöksen lainvoimaisuus. Osapuolilla on oikeus muutoksenhakuun torjuntavakuus päätöksestä. (Kihlakunnanvoudit E ja F, 2023.)

4.3 Vakuustakavarikkopäätöksen vireilletulo ulosotossa

Täytäntöönpanoa varten poliisin on toimitettava Ulosottolaitokselle vakuustakavarikkoa koskeva päätös sekä hakemus, joka on tehtävä kirjallisesti, sähköisellä viestillä, ulosoton sähköisessä asiointipalvelussa laaditulla hakemuksella tai sähköisellä viestillä, joka toimitetaan teknisen käyttöyhteyden avulla ulosoton valtakunnalliseen tietojärjestelmään, jos Ulosottolaitos on myöntänyt hakijalle siihen luvan (tietojärjestelmähakija). Vakuustakavarikoiden hakeminen toteutetaan siten sanoin, kuin muiden ulosottoasioiden. (Linna, 2019, s. 265; UK 705/2007, 3 luku 1 §.)

Kun hakemus on saapunut vastaavalle ulosottomiehelle, vastaajalle on viipymättä annettava vireilletuloilmoitus. Vireilletuloilmoituksesta käy ilmi vireilletulopäivä ja asianhallintatiedot, kuten hakija ja ulosotoperuste. Vakuustakavarikkopäätöksen täytäntöönpanossa vireilletuloilmoitus voidaan jättää antamatta, jos on aihetta olettaa, että ilmoitus vaikeuttaa tuntuvasti täytäntöönpanoa. (Julkl 621/1999, 2 luku 11 §, kohta 5; UK 705/2007, 3 luku 33 §; Leppänen, 2008, s. 1118; Linna ym., 2022, s. 436.) Opinnäytetyöni sivulla 26 kerroin tarkemmin jälki-ilmoituksesta, jos vireilletuloilmoitusta ei vastaajalle toimiteta. Tämä jälki-ilmoitus toimitetaan myös varsinaisessa vakuustakavarikon täytäntöönpanossa, jos vastaaja ei ole saanut vireilletuloilmoitusta.

Ulosottoylitarkastajat pyrkivät vakuustakavarikon täytöntöönpanossa saamaan vastaajan heti ulosotto selvitykseen, jolloin paikan päällä voi antaa myös vireilletulo ilmoituksen, mutta muutoin se lähetetään vastaajalle (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023).

4.4 Vakuustakavarikon kohde

Vakuustakavarikko pannaan täytöntöön ulosottoviranomaisen päätöksellä, jolloin vakuustakavarikko tulee voimaan vastaaja nähden. Omaisuus otetaan vakuustakavarikkoon ulosottoviranomaisen päätöksellä. Irtain omaisuus voidaan myös asettaa vakuustakavarikkoon, vaikka sijaintipaikka ei olisi tiedossa, kunhan se voidaan päätöksessä riittävästi yksilöidä. (Linna, 2018, s. 131; UK 705/2007, 4 luku 26–27 §, 8 luku 7 §).

Jos selvityksien ja täytöntöönpanotoimien jälkeen tulee tilanne, että vastaajalla on ns. vapaata omaisuutta enemmän kuin vakuustakavarikkoon on määrätty niin tällöin torjuntavakuuden asettaminen olisi minun mielestäni viisaampi ratkaisu ja kerron tästä mahdollisuudesta vastaajalle. (Ulosottoylitarkastaja C, 2023.)

Ulosottokaassa on määritelty vakuustakavarikon kohteet. Kohteena voi olla vastaajalle kuuluva esine tai oikeus, joka voidaan yksilöidä ja jolla on varallisuusarvoa, jollei sellaisen omaisuuden asettamista vakuustakavarikkoon laissa erikseen kielletä (ulosmittauskiellot). Vakuustakavarikointi kattaa myös esineen ainesosat ja tarpeiston, toimenpiteen jälkeen erääntyvän tuoton sekä vakuustakavarikossa olevan omaisuuden sijaan tulevan omaisuuden. Saatava voidaan asettaa vakuustakavarikkoon, vaikkei vastaajalla vielä ole lopullista saamisoikeutta, jos saatava on riittävästi yksilöity sopimuksessa tai kun vastaaja on vaatinut toiselta suoritusta sopimuksen tai lain perusteella. (UK 705/2007, 4 luku 8 §.)

Esine voi olla kiinteistö tai irtain esine. Oikeus voi olla palkkaa, muuta toistuvaistuloa, saatava ja pankkitilillä olevat varat. Kun saatava on riittävästi yksilöity sopimuksessa tai vastaaja on vaatinut sen suoritusta, se voidaan asettaa vakuustakavarikkoon. Erääntyvä tuotto voi olla esimerkiksi vuokratuloa ja luon-taistuotto. Esineen sijaan tulleella omaisuudella tarkoitetaan esimerkiksi vakuuskorvausta. Epäselvyyksien estämiseksi, vakuustakavarikkopäätöksessä on omaisuus yksilöitävä tarkasti. Omaisuus tulee arvioida ja luetteloida päätöksessä. Massatavarat voidaan arvioida kokonaisuutena ja luetteloida pääpiirteisesti. (Linna, 2019, s. 127–128.)

Velallisen hallinnassa oleva irtain omaisuus saadaan asettaa vakuustakavarikkoon, jollei sivullinen osoita tai muutoin käy ilmi, että omaisuus kuuluu sivulliselle. Sama koskee sellaista irtainta omaisuutta, joka on merkitty julkiseen rekisteriin vastaajan omaisuudeksi. Hallinta luo omistusoikeusoletuksen. Olet-tama on, että jos irtain omaisuus on vastaajan hallussa, se kuuluu vastaajalle. Jos sivullinen pystyy näyttämään, että omaisuus kuuluu hänelle, ei tätä omaisuutta voida asettaa vakuustakavarikkoon. Vakuustakavarikkotoimia ei kuitenkaan voi tehdä ”silmät kiinni” vaan, jos ulosottoviranomaiselle tulee heti ilmi, että omaisuus kuuluu sivulliselle, ei omaisuuteen tällöin kohdisteta ainakaan suoraan vakuustakavarikkotoimia. (Linna, 2019, s. 145–146; UK 705/2007, 4 luku 10 §.)

Vakuustakavarikossa käytetään ulosottokaaren 4 luvun 10 §:ää ja 12 §:ää, kun selvitetään irtaimen omaisuuden varsinaista omistajaa ja kuka on irtaimen rahoittanut. Tästä on ulosottoylitarkastajan mukaan paljon oikeuskäytäntöä. *Omistusolettamissa on kuitenkin tehtävä nopeasti hyvät selvitystyöt, jolloin saadaan vahva näyttö ja näyttö pitää myös tuomioistuimessa, jos täytäntöönpanotoimesta tehdään valitus.* (Ulosottoylitarkastaja B, 2023.) Myös muut haastateltavat olivat samalla kannalla, että hallinta luo omistusolettaman irtaimen osalta, kuten raha, esine ja auto (Ulosottoylitarkastajat A ja C, 2023). Yksi haastateltavista oli sinänsä erimieltä ja näki, että painoarvo on aluksi selvitte-lyllä ja sitten katsotaan kuka omaisuuden omistaa (Ulosottoylitarkastaja D, 2023).

Ulosottokaaren 4 luvun 31 §:ssä säädetään vakuustakavarikkoon asetetuista irtainten esineiden haltuunotosta laajassa mielessä. Säännös on joustava ja ulosottoviranomainen harkitsee tämän varmistustoimen ”ankaruuden” tilanteen mukaan. Kun ulosottoviranomainen käyttää harkintavaltaa, on hänen otettava huomioon myös täytäntöönpanon tehokkuus ja suhteellisuusperiaatteen asettamat vaatimukset mistä säädetään ulosottokaaren 1 luvun 19 §:ssä. Lähtökohtana kuitenkin on, että vakuustakavarikkoon asetetut irtaimet esineet otetaan pois vastaajan hallusta. Jos taas vakuustakavarikkoon asetetaan jo varastotiloissa olevat esineet, voi olla tarkoituksenmukaista, että esineet jätetään lukittuun tilaan vastaajan luokse. (Linna ym., 2015, s. 210.)

Haastateltavat pyrkivät saamaan omaisuuden ulosoton haltuun hävittämisvaaran vuoksi, varsinkin jos kysymyksessä on auto, vene tai muu siirrettävissä oleva omaisuus. Lisäksi autoissa ja veneissä laskee arvo nopeasti, joten jos vastaaja saisi näitä käyttää, voisi olla, että irtaimet olisi arvottomia, kun pääasiassa johon vakuustakavarikko haettu on tehty ratkaisu. Jossain tapauksissa haastateltavat kuulevat vakuustakavarikon hakijaa, eli tutkinnanjohtajaa, mikä hänen kantansa on haltuunotossa. (Ulosottoylitarkastaja A ja C, 2023.)

Ulosottokaaren 4 luvussa on myös muita erityissäännöksiä omaisuuslajien ulosmittaamisesta, joita noudatetaan vakuustakavarikossa. Vakuustakavarikkoon voidaan asettaa kuolinpesäosuus sekä määräosa yhteisesti omistetusta omaisuudesta. Yhteisomistusesineessä vakuustakavarikkoa ei voi kuitenkaan ulottaa koko esineeseen, jossa sivullisella on määräosa omistus, koska takavarikon tarkoituksena ei ole realisointi ja se olisi suhteellisuusperiaatteen vastainen. Määräosaisessa yhteisomistuksessa kuuluu omistajalle murto-osa yhteisestä omaisuudesta. (Leppänen, 2008, s. 1122; Linna ym., 2015, s. 322; UK 705/2007, 4 luku 2 §, 48 §, 45 §, 64–66 §, 71 §, 77 §.)

Kenellekään haastateltavissa ei ole tullut vastaan kuolinpesäosuutta, joka olisi laitettu vakuustakavarikkoon. Tässä ei kuitenkaan nähty ongelmaa lain soveltamisen kanssa vaan katsottiin, että jako ja muut toimet tehtäisiin samanlailla, kuten ulosottokaareissa 4 luvussa säädetään, jos kuolinpesäosuus on ulosmittattu. Jakotoimissa tällöin kuultaisiin vakuustakavarikon hakijaa ja

vakuustakavarikon alle asetettu kuolinpesäosuus muuttaisi muotoaan siksi omaisuudeksi, kun se on tarkoitus jakaa. (Ulosottoylitarkastajat A-C, 2023.)

Yhteisomaisuuden kanssa, jossa sivullinen omistaa tietyn määräosan, on aina käytettävä tarkempaa harkintaa ja tätä joutuu myös miettimään mahdollisen realisoinnin kautta, onko omaisuus helposti muutettavaksi rahaksi. Näissä tapauksissa yleensä keskustelen voudin kanssa. (Ulosottoylitarkastaja B, 2023.)

4.5 Vakuustakavarikoinnin oikeusvaikutukset

Vakuustakavarikon oikeusvaikutukset täytäntöönpanossa ovat samat kuin ulosmittauksessa ja omaisuutta koskevassa määräämiskiellossa. Vakuustakavarikkopäätöksen jälkeen vastaaja ei saa hävittää tai ilman ulosottoviranomaisen lupaa luovuttaa tai pantata omaisuuttaan tai muutoinkaan määrätä siitä. Kiellon vastainen toimi olisi tehoton. Mikäli vastaajan haltuun on jätetty omaisuutta, saa vastaaja käyttää omaisuutta sen tavanomaisella tarkoituksella (käyttörajoitus), jollei ulosottoviranomainen muuta määrää (määräämiskielto). Vakuustakavarikon täytäntöönpanossa ulosottoviranomaisella on käytössä myös muut varmistustoimet, kuten rekisteri-ilmoitukset. Rekisterimerkintä tekee omaisuuden vakuustakavarikoinnista julkisen ja tällöin sivullinen havaitsee, että omaisuus on asetettu vakuustakavarikkoon, jos vastaajaa rikkoo ulosottoviranomaisen antamaa määräämiskieltoa ja yrittää luovuttaa omaisuuttaan sivulliselle. (HE 83/2006, s. 52; UK 705/2007, 8 luku 8 §, 4 luku 31 §, 33 §, 37 §, 41 §. Linna, 2019, s. 264.; Linna ym., 2015, s. 215.)

4.6 Takaisinsaanti vakuustakavarikossa

Takaisinsaannilla velkojat voivat saada velallisen omaisuutta koskevan, velkojien oikeuksia loukkaavan oikeustoimen peräytymään. Tietyillä edellytyksillä takaisinsaannilla puututaan oikeustoimeen, jolla on saatettu velallisen varoja kaikkien velkojien ulottumattomiin, kuten lahja. (Linna ym., 2022, s. 685.)

Ulosottokaassa säädetään takaisinsaannista 3 luvun 84–90 §:ssä. Nämä säännökset eivät tule sovellettavaksi vakuustakavarikossa eivätkä muissaakaan turvaamistoimipäätöksissä. Takavarikon täytäntöönpanossa hakijan saatavan oikeellisuutta ei ole vielä tutkittu eikä se sellaisenaan ole osoitus kenenkään maksukyvyttömyydestä. Omaisuuden peräyttäminen tarkoittaa ulosotossa, että sivullisen omaisuutta käytetään velallisen saatavien maksuun, koska sivullisen saantoa rasittaa velkojien oikeutta loukkaava takaisinsaanti-peruste. Sivullisen oikeutta ei tule horjuttaa ennen kuin ulosotto-peruste on olemassa velallista vastaan. (Leppänen, 2008, s. 1119; Linna, 2018, s. 129; UK 705/2007, 3 luku 84–90 §.)

Turvaamistoimen hakijalla on mahdollisuus hakea takaisinsaantia siinä vaiheessa, kun saatava on mahdollisesti tuomittu maksettavaksi ja on ulosotto-kelpoinen. Turvaamistoimen hakijalla on myös mahdollisuus hakea turvaamistointia sivulliseen nähden. Tällä turvaamistoimella tarkoitetaan oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 7 luvun turvaamistoimea. (Leppänen, 2008, s. 1119.)

Ulosottokaassa säädetään tiedon antamisesta hakijalle. Ulosottomiehen tulee viipymättä ilmoittaa hakijalle, jonka saatavan suuruus huomioon ottaen sillä ilmeisesti on merkitystä, havaitsemistaan seikoista, jotka saattavat antaa aiheen erityiseen toimeen hänen saatavansa perimiseksi. (UK 705/2007, 3 luvun 91 §.)

Haastattelun yhteenvedona voidaan todeta, että ulosottoviranomainen voi ilmoittaa vakuustakavarikon hakijalle havaituista toimista ja tämä antaa hakijalle mahdollisuudet jatkotoimiin, kuten hakea vakuustakavarikkoa sivullista kohtaan annettujen tietojen perusteella. Jokainen haastateltava ilmoittaa hakijalle, jos havaitsee mahdollisia takaisinsaanti perusteita. (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023.)

4.7 Vastaajan omaisuuteen liittyvät kiellot ja erottamisetu

Omaisuutta, jonka ulosmittaus on kielletty, ei myöskään saa asettaa vakuustakavarikkoon. Muualla laissa on lisäksi säännöksiä omaisuudesta, jota ei saa panna takavarikkoon. (UK 705/2007, 8 luku 6 §.) Omaisuutta koskevat kiellot on lueteltu ulosottokaaren 4 luvun 16–21 §:ssä. Kiellot voidaan jaotella omaisuuden laatuun (aineellisiin) perustuviin kieltoihin ja menettelyä koskeviin (prosessuaalisiin) kieltoihin. Aineellisia koskevat kiellot ovat mm. henkilövahingosta aiheutuneista kuluista (korvaus kivusta, särystä tms.), vapauden menetyksen aiheuttamasta kärsimyksestä tai kuluista sekä sosiaaliavustukset. Jos kuitenkin varat sekoittuvat vastaajan muihin varoihin, ei kiello ole voimassa. Varat on talletettava erilliselle tilille tai niistä tulee olla kirjanpito. Lisäksi kiellot ovat määräaikaaisia ja ovat voimassa kaksi vuotta, kun vastaaja on saanut varat haltuun. Pysyvästä haitasta saatua korvausta tai lapsen elatusapua tämä määräaika ei koske. Tilille tulleista toistuvaissuorituksista kiello koskee jäljellä olevaa maksukautta ja näin ollen kuukauden puoleessa välissä varoista on suojattu vain puolet, jos maksukausi on kuukausi. (Linna, 2019, s. 136–138; UK 705/2007, 4 luku 20.)

Haastatteluissa ei varsinaisesti noussut keskustelua, tutkiiko ulosottoylitarkastaja tarkoin tilillä olevat varat, ennen kuin mahdollinen säästö suojaosuuksien jälkeen asetetaan vakuustakavarikkoon. Yhdessä haastattelussa korostui se, että vastaajalla on aina valitusoikeus, jos hän kokee, että ulosottoylitarkastajan menettely on ollut väärä tai lainvastainen. *Jos tililtä on helposti nähtävissä, että varoja ei saa asettaa vakuustakavarikkoon, näin ei myöskään menetellä.* (Ulosottoylitarkastaja A.)

Täytöntöönpanossa koskeviin kieltoihin kuuluu mm. turhan omaisuuden asettaminen vakuustakavarikkoon, minkä tarkoituksena on taata, että vakuustakavarikkoon asetettavalla omaisuudella on järkevä nettohyöty. Esimerkkinä voidaan ottaa, että ”savupiippuun asti” kiinnitettyä kiinteistöä ei voida asettaa vakuustakavarikkoon. (Linna, 2019, s. 138.)

Ulosottoviranomaisen täytyy ennen omaisuuden asettamista vakuustakavarikkoon harkita, onko kyseisellä omaisuudella arvoa. Etenkin nopeaa toimintaa vaativassa tilanteessa arvio voi olla varsin summaarinen. Lisäksi osa panttikirjoista voi olla kokonaan lainoittamattomia ja velallisen hallussa tai osa vakuutena velkojilla, joiden saatavat ovat pienemmät kuin panttikirjojen määrä. (Linna ym., 2015, s. 50.)

Haastatteluissa kiinteistöjen arvon määrittäminen nousi vaikeaksi (Ulosottoylitarkastajat A-D). Täytäntöönpanotoimet ovat nopeita ja ulosottoylitarkastajan on tehtävä päätökset näkemättä kiinteistöä ja näin ollen ei tiedetä mahdollisia seikkoja, jotka voivat kiinteistön arvoon vaikuttaa. Nämä seikat tulevat ilmi vasta yleensä, kun vastaajalle tehdään ulosotto selvitys. Asunto-osakkeen osalta arvon määrittäminen koettiin helpommaksi. Tähän seikkaan vaikuttaa se, että vastaavanlaisia osakkeita voi vertailla myynti-ilmoituksien ja toteutuneiden kauppahintojen perusteella, jotka ovat internetistä saatavilla. (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023.) *Yritysten osakkeet on myös vaikea arvioida, jos omistajana on vain yksi henkilö. On tullut myös esiin, että ns. pöytälaatikkofirmat voi omistaa huomattavia määriä vakuustakavarikoitavaa omaisuutta.* (Ulosottoylitarkastaja A, 2023.)

Vastaajan erottamisetuun kuuluva omaisuus on säädetty ulosottokaaren 4 luvun 21 §:ssä ja koskee vain luonnollista henkilöä. Ulosottoviranomaisen on otettava erottamisetu viranpuolesta huomioon. Erottamisetu tarkoittaa, että vastaaja saa pitää omaisuuden ulosoton ulkopuolella, säilyttää siis itsellään. Vakuustakavarikkotilanteessa ulosottoviranomaisen on otettava esimerkiksi huomioon, että vastaajalle tarpeelliset työvälineet tai työvälineisiin rinnastettavat esineet, kuten työkalut ja tietokone jne. on jätettävä ulosoton ulkopuolelle, jos ne ovat välttämättömiä vastaajan ja elatuksen varassa olevan perheenjäsenen toimeentulolle. Valtionneuvosto on asettanut rinnastettaviin työvälineisiin euromääräisen rajan. Vastaaja saa erottaa ulosoton ulkopuolelle työvälineisiin rinnastettavia esineitä 5000 euroon tai erityisestä syystä enintään 7000 euron arvosta. Työvälineisiin rinnastettava esine voi olla esimerkiksi auto, jos se on keskeisin apuväline esimerkiksi myyntiedustajan työn kannalta. (Linna, 2019, s. 133, 135; Linna ym., 2015, s. 72; VNA 86/2018.)

Erottamisedut olivat ulosottoylitarkastajille selviä, koska ne on selvästi säännelty ulosottokaarella, mutta vaativat aina tapauskohtaista harkintaa, jos kysymyksessä on työvälineeseen rinnastettava esine tai työväline. Jos tapaus on haastava, turvaudutaan voudin apuun. (Ulosottoylitarkastajat A-C.) *Jos vastaaja haluaisi myydä arvokkaan auton, jota käyttää työssä kulkemiseen ja haluaisi kuitenkin erottaa myynnistä itselleen rahan, jotta saa hankittua uuden ajoneuvon, en näkisi, että tässä olisi ongelmaa. Kysyisin kyllä voudin näkemystä ja menettelyä asiasta ja kuulisin myös hakijaa ennen kuin tekisin päätöksen.* (Ulosottoylitarkastaja D, 2023.)

Työvälineisiin rinnastettavia esineitä ei korkeimman oikeuden mukaan voida erottaa, jos vastaaja elättää itsensä myymällä käytettyjä autoja ja traktoreita, jotka hän on myös itse ostanut ja kunnostanut. Korkein oikeus on päätöksessään todennut, että tällaiseen liiketoimintaan sijoitettu käyttöomaisuus ja kuljetusvälineet eivät ole sellaisia työvälineitä, joita työntekijä tai ammatinharjoittaja voisi ulosottokaaren 4 luvun 21 § 1 mom. 4 kohdan nojalla erottaa vakuustakavarikosta. (KKO 1985-II-22.)

Vakuustakavarikosta tulee myös erottaa ulosoton ulkopuolelle työväline, arvosta riippumatta, jos vastaaja hankkii sillä riittävästi tuloja vakuustakavarikkoon eikä erottamista muutoinkaan voida pitää hakijan edun vastaisena tai jos hakija suostuu erottamiseen. Tämä omaisuus voidaan kuitenkin asettaa hukkaamisvaaran vuoksi vakuustakavarikkoon turvaavana toimenpiteenä. Säännöstä voidaan soveltaa esimerkiksi kuorma-autoilijan tai taksiautoilijan autoon. (Linna ym., 2015, s. 73; UK 705/2007, 4 luku 21 § 1 mom. 5 kohta, 23 §.)

Tähän on olemassa ulosottokaarella poikkeussäännös. Jos vastaajalla on vaikka kuorma-auto, jolla hankkii tulonsa niin se voidaan hukkaamisvaaran vuoksi asettaa vakuustakavarikkoon turvaavana toimenpiteenä. Tällöin kuorma-auto on turvaavana vakuustakavarikossa, jos omaisuudella on nettoarvoa ja kuorma-autolla hankittava tulo asetetaan vakuustakavarikkoon. (Ulosottoylitarkastaja B, 2023.)

4.8 Väliaikaistoimi vakuustakavarikoissa

Myös ulosottokaaren väliaikaistoimen säädöksiä sovelletaan vakuustakavariikon täytäntöönpanossa, jos esimerkiksi vakuustakavarikon kohteen omistusoikeus on epäselvä. Jollei omaisuuden vakuustakavarikkoon asettamista voida heti toimittaa kuulemisen, asiakirjan puuttumisen, omistuksen epäselvyyden tai muun seikan johdosta, ulosottoviranomainen saa suorittaa väliaikaistoimen, jos se on tarpeen täytäntöönpanon jatkumisen turvaamiseksi. Väliaikaistoimessa ulosottoviranomainen ottaa haltuun omaisuutta, antaa vastaajalle tai sivulliselle määräämiskiellon, maksukiellon tai muun kiellon ja pyytää tarvittavat rekisteri-ilmoitusten tekemiset rekisteriin. Väliaikaistoimella on samat oikeusvaikutukset kuin varsinaisella vakuustakavarikkopäätöksellä. Väliaikaistoimeen ei saa hakea muutosta. (Linna, 2018, s. 128; UK 705/2007, 3 luku 18–19 §.)

Väliaikaistoimi on voimassa kolme viikkoa sen tekemisestä ja kun toimeen ei ole enää aihetta, se on peruutettava. Jos väliaikaistoimeen kuuluva omaisuus asetetaan vakuustakavarikkoon, väliaikaistoimi katsotaan peruutetuksi vakuustakavarikkopäätöksellä. Väliaikaistoimella saavutetaan nopean ja toimintakykyisen menettelyn etu. On lisäksi asianmukaisempaa, että jos toimi on jossain määrin epäselvä, pyritään lyhyessä määräajassa selvittämään tilanne kuin, että tehtyä päätöstä jouduttaisiin peruuttamaan myöhemmin ilmenneiden seikkojen johdosta. (HE 216/2001, s. 106.)

Yhteenvedon voidaan haastattelujen perusteella todeta, että vakuustakavariikon täytäntöönpanossa väliaikaistoimi on käytetty toimenpide. Tällöin ulosottoviranomaiselle jää aikaa selvittää omistuskysymykset, mahdolliset erottamisedut, selvittää omaisuuden arvoa ja ulosmittausjärjestystä. Omaisuus ollessa väliaikaistoimen alla voi ulosottoviranomainen tehdä mahdolliset kuulemiset vastaajalle, sivulliselle ja selvittää mahdolliset väitteet omistussuhteissa. Myös ulosottoselvityksen tekeminen vastaajalle korostuu tässä kohtaa ja vastaaja voi tässä toimituksessa esittää omaisuuseriä, jotka asetetaan vakuustakavarikkoon. (Ulosottoylitarkastajat B, C ja D, 2023.)

Yksi haastateltavista totesi, että pyrkii pääsääntöisesti laittamaan omaisuuden ilman väliaikaistoimea vakuustakavarikkoon. Haastateltava käyttää väliaikaistoimea vain, jos omaisuus on vaikea arvottaa tai irtain omaisuus on velallisen hallinnassa, mutta ei omista sitä. Molemmissa tapauksissa väliaikaistoimi antaa aikaa selvittää nämä seikat, mutta vastaaja tai sivullinen ei pääse hävittämään omaisuutta, koska omaisuuteen on asetettu määräämiskiellot. (Ulosottoylitarkastaja A, 2023.)

4.9 Omaisuuden kohdesäännös vakuustakavarikoissa

Ulosmittausjärjestys säädetään ulosottokaassa ja tätä sovelletaan samalla tavalla myös vakuustakavarikon täytäntöönpanossa. Omaisuutta asetetaan vakuustakavarikkoon seuraavassa järjestyksessä: 1) raha, rahasaatava, palkka, eläke ja muu toistuvaistulo; 2) muu irtain omaisuus; 3) kiinteä omaisuus; 4) omaisuus, jota velallinen tarvitsee vakituiseksi asunnokseen tai välttämätöntä toimeentuloaan varten, sekä velallisen liike- tai elinkeinotoiminnan jatkamiseksi välttämättömät tuotantovälineet. Kohdesäännöksestä voidaan poiketa pykälässä mainituilla seikoilla, mm., jos asianomaiset sopivat järjestyksestä poikkeamisen. Kohdesäännöksellä on tarkoitus tavoitella vastaajan valintaoikeutta, täytäntöönpanon tuloksellisuutta, mutta myös haittojen minimoimista eri osapuoliin nähden (suhteellisuusperiaate). (Linna, 2019, s. 140; UK 705/2007, 4 luku 24–25 §.)

Rahasaatava voi olla veronpalautus tai pankkitalletus. Toistuvaistulo on palkkaa tai siihen rinnastettava tulo, mutta voi olla myös elinkeinotuloa. Toisena järjestyksessä on vastaajan irtain omaisuus, kuten erilaiset irtaimet esineet, henkilöauto tai erilaiset oikeudet, kuten immateriaalisoikeudet. Kolmantena sijalla on vastaajan kiinteä omaisuus, joka voi olla esimerkiksi vapaa-ajan asunto. Viimesijalla on vastaajan vakituinen asunto, joka voi olla asunto-osakeyhtiön osakkeet, jotka oikeuttavat asuinhuoneiston hallintaan tai kiinteistö. Edellytyksenä kuitenkin on, että vastaajan käyttää asunto vakituiseen asumiseen. Järjestyksestä voidaan poiketa, jos vastaajalla ei ole rahaa tai toistuvaistuloa, mutta hänellä on moottorikelkka tai vene. Vaikka vastaajan vakituinen

asunto on viimesijalla järjestyksessä, joudutaan miettimään myös omaisuutta, jonka kautta varojen saaminen voi kestää pitkään, on epävarmaa tai mahdollinen kertymä huono. Tällöin säädetystä järjestyksestä joudutaan poikkeamaan. (Linna, 2019, s. 140–141; Linna ym., 2015, s. 78.)

Ulosottoviranomaisen tulisi käyttää säännösten suomaa harkintavaltaa tavalla, joka on myös yhdensuuntainen vastaajan näkemysten kanssa. Tämä ei kuitenkaan ole aina mahdollista omaisuuden hukkaamisvaaran tai muun syyn vuoksi. (HE 216/2001, s. 46.) Kohdesäännös koskee soveltuvin osin myös yhtiöitä ja oikeushenkilöitä. Säännökset siitä missä järjestyksessä omaisuus asetetaan vakuustakavarikkoon tuo merkityksen oikeushenkilölle, koska erottamisedun säännöstä ei sovelleta oikeushenkilöihin. Välttämättömillä tuotantovälineillä tarkoitetaan välineitä, joiden asettaminen vakuustakavarikkoon lopettaisi yritystoiminnan, eli koneet ja laitteet, mutta myös rahoitusomaisuus siltä osin, kun sitä tarvitaan jatkuvaan toimintaan. (HE 13/2005, s. 57–58.)

Mikäli vakuustakavarikkoon on asetettu oikeushenkilön tavaravarasto, voi hän ulosottoviranomaisen luvalla myydä siitä esineitä tavanomaisen liiketoiminnan edellyttämässä laajuudessa. Vakuustakavarikko kohdistuu tällöin varaston myynnistä saatuun tuloon niin kuin 65 §:ssä säädetään sekä kulloinkin jäljellä olevaan varastoon. Järjestys voi olla joustava asetettujen poikkeuksien myötä, mutta siitä ei poikettaisi, jos säännönmukaisen järjestyksen noudattaminen on siinä tilanteessa perustellumpaa. (HE 13/2005, s. 58; UK 705/20074 luku 40 §.)

Haastatteluissa korostui aina ulosottokaaren asettama omaisuudenkohdesäännös, joka laissa on nimitetty ulosmittausjärjestykseksi. Kaikki haastateltavat mainitsivat ensimmäiseksi vastaajan tilillä olevat rahavarat. Täytäntöönpanotoimet kohdistuvat ensiksi mahdollisiin säästöihin, arvo-osuustileihin, sijoituksiin ja muihin vastaaviin omaisuseriin. Tämän jälkeen katsotaan muu omaisuus. (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023.)

Kun väliaikainen vakuustakavarikko tai vakuustakavarikko tulee täytäntöönpantavaksi, katson ensiksi mikä on turvattava määrä ja tämän jälkeen teen

kiireelliset toimenpiteet omaisuuden selvittämiseksi. Pyrin tekemään väliaikaistoimet omaisuuteen, jotka ovat asetettavissa vakuustakavarikkoon, eli kutsun asettamisjärjestyksen mukaan, mutta toki tähän vaikuttaa turvattavan summan määrä ja omaisuuksien nettoarvot. Kutsun vastaajan ulosotto selvitykseen. Tässä toimituksessa hankin tarkempaa tietoa omaisuserien kunnosta, sijainnista ja muista varallisuusarvoon liittyvistä seikoista. Tässä on myös hyvä tilaisuus ottaa puheeksi vastaajan kanssa torjuntavakuuden mahdollisuus ja muutoinkin kuulla vastaajaa mitä omaisuutta vakuustakavarikon alle on päätymässä. Kun selvitykset tehty ja muut täytäntöönpanotoimet, teen lopulliset vakuustakavarikkopäätökset. (Ulosottoylitarkastaja C, 2023.)

Ulosottoylitarkastaja A:lta kysyttäessä haastattelussa järjestyksen poikkeamisesta, korostui vahvasti suhteellisuusperiaate. Vastaajaa ei vakuustakavarikkopäätöksessä ole vielä tuomittu mistään, häntä vasta epäillään. Tästä syystä esimerkiksi toistuvaistulon asettaminen vakuustakavarikkoon voisi negatiivisesti vaikuttaa hänen talouteensa ja hän voisi tästä syystä velkaantua. Siksi pienempää haittaa tuo se, että asetan vakuustakavarikon alle esimerkiksi kiinteistön kuin toistuvaistulon, mutta nämä seikat on aina katsottava tapauskohtaisesti mutta kuitenkin niin, että hakijan mahdolliset saatavat tulee turvatuksi. Myös autot ja veneet ovat viimesijaista omaisuutta, koska ne menettävät arvon, koska pääasian käsittely kestää yleensä vuosia. Tilillä olevat säästöt asetetaan aina vakuustakavarikkoon. (Ulosottoylitarkastaja A, 2023.)

Haastateltava antaa esimerkitapauksen yksinkertaisuudessaan, jossa asettamisjärjestyksestä voidaan poiketa. Jos vastaajalle tulee ulosottoon vakuustakavarikkopäätös, jonka määrä on 150.000 euroa ja jos hänen tileillään on rahaa yhteensä 13.000 euroa ja hän omistaa lisäksi kaksi asunto-osaketta, joiden nettoarvot ovat yhteensä 200.000 euroa. Voidaan heti todeta, että omaisuus riittää kattamaan turvatun rahamäärän. Asetan kaikki omaisuserät väliaikaistoimen alle ja kutsun vastaajan ulosotto selvitykseen. Toimituksessa kerroin hänelle, paljon vakuustakavarikon alle on saatava ja asettamisjärjestyksen vaihtoehdot. Järjestyksen mukaan vastaajalta otettaisiin rahavarat ja toinen osake. Kerron hänelle, jos ei itse esitä, että tässä voidaan myös poiketa järjestyksestä, jolloin vastaaja saa pitää itsellään rahavarat ja vakuustakavarikon

alle asetetaan asunto-osakkeet. Yleensä kun on niin, että vastaaja haluaa pitää rahavarat itsellään ja esittää tästä pyynnön. Myös tällä tavoin mahdollinen saaminen tulee turvatuksi ja saan ulosotto selvityksessä kirjattua poikkeuksen pöytäkirjaan, johon vastaaja on suostunut tai ehdottanut. Jossain tilanteissa olen kuullut myös tutkinnanjohtajaa poikkeuksista järjestyksessä. (Ulosottoylikarkastaja B, 2023.)

Jos vastaaja haluaa vaihtaa omaisuuttaan vakuustakavarikossa, niin menetellään ulosottokaaren mukaisesti. Se on mahdollista 4 luvun 25 §:ssä ja näiden säännösten mukaisesti menetellään. Omaisuuden vaihtamista välillä vastaajat esittävät. Esimerkkinä voin todeta, että vastaajalta oli laitettu vakuustakavarikoon tilivaroja ja vastaaja esitti myöhemmin, että omaisuus vaihdettaisiin yrityksen osakekantaan. Tähän ei suostuttu, koska vaihtaminen olisi ollut vaikea muuttaa rahaksi ja mahdollinen kertymä huono ja näin ollen tästä olisi koitunut hakijalle haittaa ja mahdollisen saatavan saaminen olisi voinut viivästyä. Kielteinen päätös perustui ulosottokaaren 4 luvun 25 §:n 1 momentin 4 kohtaan. (Kihlakunnanvouti F, 2023.)

4.10 Etsintävelvollisuus ja muut omaisuuden varmistustoimet

Kuten olen tutkimuksessani aikaisemmin todennut tuomioistuin päättää vakuustakavarikkopäätöksessä rahallisen summan, joka tulee asettaa vakuustakavarikkoon ulosoton täytäntöönpanovaiheessa. Voi tulla kuitenkin tilanne, että tuomioistuimen asettamaa summaa ei saada täytettyä vastaajan omaisuudesta heti. Vakuustakavarikon täytäntöönpano ei lopu siihen, kun ulosottoviranomainen on päätöksellään asettanut sen hetken omaisuuden vakuustakavarikkoon.

Ulosottokaaren 3 luvun 48–51 §:ssä säädetään omaisuuden ja selvitysaineiston etsimisvelvollisuudesta. Ulosottoviranomaisen tulee etsiä vastaajalle kuuluvaa omaisuutta sen olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa. Mainitut pykälät koskevat ulosottoviranomaisen konkreettisia etsintätoimia, tietojen pyytämistä vastaajalta, sivulliselta ja toiselta viranomaiselta. Etsintätoimet alkavat

vireilletulosta ja ovat tarpeen hakijan saatavan kattamiseksi. Mikäli omaisuutta on löytynyt riittävä määrä ja se kattaa tuomioistuimen asettaman vakuustakavarikon määrän, tulee etsintätoimet lopettaa. Jos omaisuutta ei ole löydetty riittävä määrä, säilyy ulosottoviranomaisella etsintävelvollisuus niin kauan, kun asia on vireillä tai riittävä omaisuus on löydetty. (Linna ym., 2022, s. 484–485.)

Jokainen haastateltava toteaa, että velalliselvitys jatkuu niin kauan, kunnes vakuustakavarikkoon asetettu määrä on saatu turvatuksi ja tämän jälkeen on tehtävä tiettyjä tarkastustoimia arvon säilymiseksi (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023). *Tilanteen voi muuttaa myös se, että vastaajalle tulee ulosottoon vireille saatavia ja tällöin joudutaan ulosmittaamaan vakuustakavarikon alla olevaa omaisuutta ja tämän jälkeen on taas löydettävä vakuustakavarikkoon uutta omaisuutta* (Ulosottoylitarkastaja C, 2023).

Ulosottoylitarkastajan pitää osata arvioida kuinka usein vakuustakavarikon alla olevaa omaisuutta tulee seurata. Voi olla, että vakuustakavarikossa on eri valuuttaa ja tällä viikolla arvo on 50.000 euroa liikaa ja ensi viikolla 50.000 euroa liian vähän. Tietty epätarkkuus on pakko sallia ja arvon säilyminen on omaisuuslajista kiinni. (Kihlakunnanvouti E, 2023.)

Ulosottomiehen tulee järjestää ulosmitatun omaisuuden vartiointi ja suorittaa muitakin kuin 31–35 §:ssä tarkoitettuja varmistustoimia, jos se on tarpeen ulosmitatun omaisuuden arvon säilyttämiseksi, myynnin turvaamiseksi tai muutoin täytäntöönpanon tarkoituksen toteuttamiseksi. Lain esitöissä on todettu, että muut varmistustoimet ovat, että omaisuudelle järjestetään erityinen säilytystila, jos arvon säilyttäminen sen vaatii, koska ulosottolaitoksen säilytystilat voivat olla tasoltaan suhteellisen vaatimattomat. Myös vakuuttamista tulee harkita, jos omaisuus on erittäin arvokas. Varmistustoimet sijoittuvat vakuustakavarikon jälkeiseen tilaan, jonka tarkoituksena on omaisuuden arvon säilyminen. (HE 13/2005, s. 70; Linna, 2018, s. 105.)

Korkeimmassa oikeudessa on ollut tapaus, jossa ulosmitattua autoa oli ensin säilytetty ulkona noin neljä kuukautta ja sitten paikallaan katetussa

kylmävarastossa noin puolitoista vuotta. Tässä tapauksessa korkein oikeus totesi perusteluissa, että ajoneuvot ovat tavanomaisia kohteita ulosmittauksessa. Ulosottoviranomaisen voidaan edellyttää olevan perillä siitä, mitä tekijöitä on otettava huomioon ajoneuvon pitkäaikaisesta säilytyksestä aiheutuvien vahinkojen välttämiseksi. Korkein oikeus on perusteluissaan myös viitanut ulosottokaaren 4 luvun 36 §:ään, eli varmistustoimiin omaisuuden arvon säilymiseksi. Tapaus koski vahingonkorvausta. (KKO:2011:37, kohta ”Perustelut”.)

Varmistustoimena voidaan pitää esimerkiksi sitä, että jos käy ilmi, että vakuustakavarikkoon asetetussa kiinteistössä ei ole sähköjä ja sähköt on oltava arvon säilyttämiseksi, tekee ulosottoylitarkastaja sähkösopimuksen kiinteistöön. Näissä kuullaan aina myös hakijaa (Kihlakunnanvouti F, 2023).

4.11 Ulosottovelkojen vaikutus vakuustakavarikkoon

Täytäntöönpantu vakuustakavarikko tai muu turvaamistoimi ei estä ulosmittausta. Näin ollen, jos esimerkiksi vakuustakavarikkoon on kerrytetty vastaajan toistuvaistulosta varoja, voidaan kertymä ulosmitata velkojan saatavan suorittamiseksi. Takavarikko ei tule kuitenkaan suoraan rauenneeksi ulosmittauksella. Jos kohteeseen jää ylijäämää ulosmittausvelan suorittamisen jälkeen, takavarikko pidetään voimassa. Asia kuitenkin muuttuu, jos ylijäämä ulosmitataan uuden velkojan hyväksi. Ulosottokaaren 4 luvun 25 § on kuitenkin takavarikkovelkojan suojaksi, sillä hallitus on esityksessään todennut, että jos omaisuus on takavarikossa toisen velkojan saatavasta, oikeuttaisi se poikkeamaan ulosmittausjärjestyksestä. Ulosottoviranomaisen on siis selvitettävä, onko velallisella muuta omaisuutta, jotta vältettäisiin takavarikoidun omaisuuden ulosmittaus. (HE 13/2005, s. 59, 75; UK 705/2007, 4 luku 43 §; Linna, 2012, s. 37–38.)

Jos vakuustakavarikon aikana vastaajalle tulee vireille ulosottosaatava, niin vakuustakavarikossa oleva omaisuus ulosmitataan ainakin rahojen osalta heti

ja näkisin, että ulosmittausjärjestyksessä mentäisiin muutenkin ilman poikkeuksia. (Ulosottoylitarkastaja D, 2023).

Pakkokeinolain 6 luvun 1 §:n vakuustakavarikossa turvataan rikosasiassa mahdollisesti myöhemmin tuomittava korvaus tai menettämisseuraamus. Pakkokeinolain 7 luvun 1 §:n takavarikossa (esinetakavarikko) ei turvata tuomittavaa korvausta tai menettämisseuraamusta vaan rikoshyödyn poisottamista siltä osin kuin rikoshyöty on yksilöitävissä tietyksi esineeksi, omaisuudeksi tai asiakirjaksi. (Valtakunnanvoudinvirasto, 2019, s. 6.)

Tuomioistuinkäsittely tapauksessa Helsingin hovioikeus kumosi ulosottoviranomaisen tekemän ulosmittauksen, koska ulosmittaus oli kohdistunut pakkokeinolain 7 luvun 1 §:n mukaiseen esinetakavarikkoon. Hovioikeus katsoi, että pakkokeinolain 7 luvussa tarkoitetun takavarikon täytäntöönpano ei kuulu ulosottoviranomaiselle eikä sen täytäntöönpanossa sovelleta ulosottokaarta. Hovioikeus totesi, että esinetakavarikko pitäisi olla ulosottoviranomaiselle vahva viesti siitä, että omaisuus ei välttämättä kuulu velalliselle ja mahdollinen menettämisseuraamus ja sitä turvaava takavarikko menettäisivät merkityksensä, jos takavarikkoon määrätyt, rikoshyödyksi epäillyt varat ulosmitattaisiin vastaajan velkojien saatavien suorituksiksi. Hovioikeus kumosi ulosmittauspäätöksen. Alun perin ulosmitatut varat oli ollut pakkokeinolain 6 luvun vakuustakavarikossa mutta muutoksenhaun yhteydessä hovioikeus oli määrännyt varat esinetakavarikkoon, sillä oli syytä olettaa, että varat olivat peräisin rikollisesta toiminnasta. Kun Tulli oli pyytänyt ulosottoviranomaista siirtämään varat heidän haltuun hovioikeuden päätöksen perusteella, oli ulosottoviranomainen kohdistanut ulosmittauksen kyseisiin varoihin ulosottokaaren 4 luvun 43 §:n perusteella. Tämän jälkeen Tulli oli valittanut ulosmittauspäätöksestä käräjäoikeuteen ja käräjäoikeuden päätöksestä hovioikeuteen. (HelHO 18.6.2021/830.)

4.12 Vakuustakavarikon voimassaolo täytäntöönpanossa

Vakuustakavarikon täytäntöönpano on peruutettava, jos osoitetaan, että pääasiaa koskeva kanne on hylätty, jätetty sillensä tai tutkimatta (UK 705/2007, 8 luku 4 §). Ulosottoviranomainen peruuttaa kumotun tai peruutetun vakuustakavarikon täytäntöönpanon ulosottoaaren 2 luvun 15 §:n mukaisesti (HE 83/2006, s. 51).

Ulosottoylitarkasta B huomautti haastattelussa, että tuomioistuimen päätöksissä on vaihtelevaisuuksia, milloin täytäntöönpano perutaan. Jossain päätöksissä odotetaan lainvoimaisuus ja jossain päätöksissä on vakuustakavarikon täytäntöönpano peruutettava heti. Menettely, miten ulosotossa toimitaan, ilmenee tuomioistuimen päätöksestä. (Ulosottoylitarkastaja B, 2023.)

Kun tuomioistuin tuomitsee sakon, vahingonkorvauksen, hyvityksen tai menettämisseuraamuksen, jonka maksamisen vakuudeksi vakuustakavarikko on määrätty, tuomioistuimen on päätettävä, onko vakuustakavarikko pidettävä voimassa, kunnes sakko, vahingonkorvaus, hyvitys tai menetetyksi tuomittu rahamäärä on maksettu, sen perimiseksi on toimitettu ulosmittaus tai asiasta toisin määrätään. Jos tuomioistuin 1 momentin nojalla päättää, että vahingonkorvauksen tai hyvityksen maksamisen turvaamiseksi määrätty vakuustakavarikko on pidettävä voimassa, se voi asettaa päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi tulemisesta laskettavan määräajan, jonka kuluessa täytäntöönpanoa on haettava uhalla, että vakuustakavarikko lakkaa olemasta voimassa. Tällä on haluttu jouduttaa asian loppuun saattamista. (Fredman ym., 2020, s. 990; PKL 806/2011, 6 luku 7 § 1–2 mom.)

Ulosottoylitarkastajat kokivat, että pääkäsittelyssä tuomituista saamisista vastaajalle tulisi jollain viranomaisella olla ilmoitusvastuu Ulosottolaitokselle. Haastatteluissa tuli ilmi, että yleensä joudutaan soittamaan syyttäjälle ja kyselemään lopputulosta. Yksi haastateltavista totesi, että joskus tiedon saa ilta-päivälehdistä tai vastaajalta saa tietoon tuomioistuimen käsittelypäivän ja osaa tätä kautta tilata pääkäsittelyn ratkaisun. Toinen haastateltavista sanoi, että päättelee saatavasta, joka tulee vireille ulosottoon, että tämä voisi liittyä

vakuustakavarikkoon ja tätä kautta osaa tilata ratkaisun tuomioistuimesta. (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023.)

Ulosottoylitarkastaja koki, että jollain viranomaisella tulisi olla myös neuvontavelvollisuus, jos asianosaisella on tuomion perusteella saatava. *On tullut ilmi tapauksia, jossa asianosainen ei ole tiennyt eikä ymmärtänyt, että hänen tulee itse hakea saatavaa ulosotosta vastaavalta ja tähän saatavaan olisi jo vakuustakavarikossa omaisuutta.* (Ulosottoylitarkastaja B, 2023.)

Tuomioistuin saa syytteen taikka vahingonkorvausta, hyvitystä tai menettämisseuraamusta koskevan vaatimuksen hylätessään määrätä vakuustakavarikon pidettäväksi voimassa, kunnes ratkaisu tulee lainvoimaiseksi (PKL 806/2011, 6 luku 3 mom.). Hallitus on katsonut, että tuomioistuimen tulee pääasiaa ratkaistessaan huolellisesti harkita, jääkö vakuustakavarikko odottamaan lainvoimaista päätöstä (HE 222/2010, s. 271). Jos ulosottooperusteena oleva tuomio kumotaan tai se raukeaa, ulosottoasian vireilläolo päättyy. Ulosottomiehen tulee tällöin suorittaa käytettävissään olevat peruuttamistoimet, vaikka myöhemmästä tuomiosta haetaan muutosta, jollei tuomioistuin ole kieltänyt peruuttamista tai määrännyt sitä keskeytettäväksi. (UK 705/2007, 2 luku 15 §.)

Mikäli tuomittu maksaa vapaaehtoisesti ulosottoviranomaiselle saamisen, ennen kuin saamisen perimiseksi toimitetaan ulosmittaus, vakuustakavarikko raukeaa ja ulosottoviranomainen peruuttaa täytäntöönpanon. Jos suoritus tehdään vapaaehtoisesti vahingonkorvaus- tai hyvityssaamisen asianomistajalle suoraan, tuomittu esittää kuitenkin maksusta ulosottoviranomaiselle ja täytäntöönpano peruuntuu. (Fredman ym., 2020, s. 990.)

Muuta kuin maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian vireilläolo päättyy Uljas tietojärjestelmässä silloin, kun ulosottomies on suorittanut täytäntöönpanotoimet loppuun tai antanut todistuksen täytäntöönpanoa kohdanneesta esteestä. Valtakunnanvoudinvirasto on menettelysuosituksessaan todennut, että vakuustakavarikon vireilläolon päättymisen kannalta tietojärjestelmä Uljaassa olennainen kysymys on, milloin ulosottoviranomaisen katsotaan suorittaneen täytäntöönpanotoimet loppuun tässä lainkohdassa tarkoitetulla tavalla ja

antanut suosituksen, että vakuustakavarikko päättyy Uljaassa joko esteeseen tai on vireillä niin pitkään, kun vakuustakavarikon täytäntöönpano on voimassa. (UK 705/2007, 3 luku 96 §; Valtakunnanvoudinvirasto, 2016.)

Vakuustakavarikossa aiheutuneista täytäntöönpanokulujen maksamisesta viitataan oikeudenkäymiskaareen.(UK 705/2007, 8 luku 11 §). Vakuustakavarikon täytäntöönpanosta aiheutuvista kuluista vastaa ensisijaisesti turvaamistoimen hakija. Pääasian käsittelyn yhteydessä ratkaistaan asianosaisen vaatimuksesta se, kenen korvattavaksi lopullisesti jäävät turvaamistoimen hakemisesta ja täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut. (OK 4/1734, 7 luku 10 §.)

Vakuustakavarikoissa täytäntöönpanokuluista, eli esimerkiksi mahdollisista sähkölaskuista ja säilytyskuluista vastaa hakija, eli pakkokeinolain vakuustakavarikossa poliisi. Tätä ei kaikki tutkinnanjohtajat tiedosta ja tästä säännöksestä joutuu välillä muistuttamaan. (Ulosottoylitarkastaja D, 2023.)

4.13 Prosessikuvaus vakuustakavarikon täytäntöönpanotoimista

Kuviossa 5 kuvaan vakuustakavarikon täytäntöönpanon ulosotossa. Prosessi käynnistyy ulosottooperusteesta (sininen laatikko). Kuviosta ilmenevät kaikki keskeiset lainkohdat ulosottokaaresta, joita ulosottoylitarkastajan tulee huomioida täytäntöönpanossa.

5 KOKEMUSPERÄISET ONGELMAT SAHA-ASIAKIRJOISSA

Ulosottokaassa säädetään asianmukaisuuden ja avoimuuden vaatimuksesta. Ulosottomiehen on virkatehtävissä toimittava asianmukaisesti sekä annettava tietoja asianosaisille täytäntöönpanon vaiheista ja muista merkityksellisistä seikoista. Tiedon saaminen on asianosaisten oikeusturvan ja asian valvonnan sekä yhteistyön edellytysten kannalta tärkeää. Ulosottomenettelyssä asianosaisille annettavien tietojen tulee olla riittäviä, esimerkiksi ilmoitukset, jotka ulosottomies antaa asianosaisille. (HE 216/2001, s. 48; UK 705/2007, 1 luku 19–20 §.)

Haastatteluissa tuli ilmi, että vakuustakavarikoista lähtevät asiakirjat ja ilmoitukset ovat välillä väärin tulkittavissa, koska asiakirjoja ei pääse kunnolla muokkaamaan ja vakiotekstit eivät sovi kaikkiin vakuustakavarikon toimiin. Jossain tilanteissa lähteviä asiakirjoja ei pääse näkemään lopullisessa muodossa vasta kun toimenpide on tallennettu ja sähköiset asiakirjat lähteneet vastaanottajille. Ulosottoylitarkastaja joutuu usein ilmoituksen saajalle lähteneen Saha-asiakirjan jälkeen laittamaan erikseen sähköpostiviestin, jossa tarkennetaan, mitä asiakirja tarkoittaa ja miten asiakirjan vastaanottajan tulee reagoida. (Ulosottoylitarkastaja B, 2023.) *Soitan heti asiakirjan saajalle, kun tiedän, että tämä herättää kysymyksiä ja avaan lähetettyä asiakirjaa tai ilmoitusta* (Ulosottoylitarkastaja D, 2023).

Kun omaisuutta asetetaan vakuustakavarikkoon, on ulosottoviranomaisen tehtävä tästä päätös. Päätöksen tasokkuus heijastuu asianosaisten oikeusturvaan. Hyvin perusteltu päätös ennaltaehkäisee virheitä. Ulosottoviranomaisen on viranpuolesta toimittava mm. kirjaamisen osalta niin, ettei asianomaisen tai sivullisen tarvitse kääntyä oikeudelliseen asiantuntijan apuun. (HE 216/2001, s. 116,118; UK 705/2007, 3 luku 28 §, 4 luku 26 §.)

Oikeusturvan kannalta voi esiintyä isoja riskejä, koska tekninen toteutus Uljas tietojärjestelmässä ja Saha-asiakirjoissa ei toimi loogisesti. Samasta päätöksestä voi joutua luomaan monta eri päätöstä ja tässä voi syntyä ristiriitoja.

(Ulosottoylitarkastaja A, 2023.) Uljas tietojärjestelmästä ja Saha-asiakirjoista puuttuu tiettyjä toiminnallisuuksia, joten kaikki täytäntöönpanotoimet eivät ole mahdollisia. Vakuustakavarikoissa joudutaan liian usein tekemään varmistuksien varmistuksia, jotka liittyvät Saha-asiakirjojen sisältöön ja aikaa kuluu manuaaliseen muokkaukseen aivan kohtuuttomasti. (Ulosottoylitarkastaja C, 2023). *Vakuustakavarikkojen osalta järjestelmä ja asiakirjat ei vaan toimi ja ei tue millään tavalla ainakaan työn tehokkuutta* (Ulosottoylitarkastaja D, 2023).

Kihlakunnanvoudit ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä Uljas tietojärjestelmän luomiin asiakirjoihin sillä ne ovat voudeilla hyvin muokattavissa. Nämä päätökset ei ole Saha-asiakirjoja. Voudit kaipasivat Uljas asiakirjoihin hakutoimintoa, josta voisi vanhoja päätöksiä hakea. Tällä hetkellä ne ovat vain oman muistin varassa. Vanhoja päätöksiä voi aina hyödyntää uusissa ja tämä tehostaisi työtä. (Kihlakunnanvoudit E ja F, 2023.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää ulosottoylitarkastajan näkökulmasta, kuinka vakuustakavarikkoja koskevaa säätelyä toteutetaan käytännössä. Työn tarkoituksena oli kuvata vakuustakavarikoista keskeiset vaiheet ennen ulosoton täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanossa. Havainnollistamisen tueksi laadin tässä työssä myös kolme eri prosessikuvausta näistä vaiheista.

Ulosottoviranomainen tarvitsee ulosottoperusteen täytäntöönpanotoimiin (UK 705/2007, 2 luku §). Ensimmäisenä tutkimusongelmana esitin ”Kuinka ulosottoeruste syntyy väliaikaisessa vakuustakavarikossa ja vakuustakavarikossa”. Lähdin tutkimaan vastausta lainsäädännöstä, lain esitöistä ja oikeuskirjallisuudesta. Tutkimustulosten perusteella voin ensiksi todeta, että väliaikaisessa vakuustakavarikossa on täytyttävä kaksi lainkohtaa, ennen kuin pidättämiseen oikeutettu virkamies voi tehdä täytäntöönpanokelpoisen päätöksen. Asia ei voi sietää viivästystä ja vakuustakavarikon edellytysten on täytyttävä (PKL

806/2011, 6 luku 3 § 1 mom.). Tätä vahvistaa haastatteluista saamani tieto, että pääsääntöisesti väliaikainen vakuustakavarikko johtaa aina varsinaiseen vakuustakavarikkopäätökseen (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023, s. 26). Keskeisenä erona varsinaiseen vakuustakavarikkoon on se, että toimenpiteellä on kiire mahdollisten saamisten turvaamiseksi ja on olemassa riski, että rikoksesta epäilty hävittää omaisuutensa. Johtopäätöksenä tulini tulokseen, että tämän vuoksi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös väliaikaisesta vakuustakavarikosta on suoraan ulosottoperuste.

Vakuustakavarikon edellytysten on täytyttävä myös varsinaisessa vakuustakavarikossa. Kun pidättämiseen oikeutettu virkamies tai syyttäjä harkitsee hakemusta vakuustakavarikosta, on tutkimustulosten perusteella oltava varma, ettei vakuustakavarikkohakemusta tehdä tuomioistuimeen tarpeettomasti tai virheellisesti. Tutkinnanjohtajan ja syyttäjän on huolehdittava myös koko prosessin ajan, että edellytykset ovat voimassa vakuustakavarikoissa. Tätä vahvistaa tuore korkeimman oikeuden päätös, sillä ratkaisussa todettiin, että vakuustakavarikko oli hankittu tarpeettomasti, koska rikosepäily oli perusteeton ja syyte hylättiin. (KKO 2004:85, kohta ”Perustelut”; KKO:2022:75, kohta ”Perustelut”; PKL 806/2011, 6 luku 1 §; Valtakunnansyyttäjävirsto, s. 8–9.)

Tutkimustulosten perusteella voin myös todeta, että ulosottoylitarkastajat kokevat hyvänä, että vakuustakavarikoissa ulosottoperuste tulee rahamääräisenä. Mikäli ulosottoperusteessa olisi määrätty täytäntöönpantavaksi jo jokin omaisuuserä, jäisi lain antamat normit toteuttamatta täytäntöönpanossa. (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023, s. 20.)

Johtopäätöksenä voin todeta, että pakkokeinolaissa säädetään selkeät perusteet, kuinka väliaikaisesta vakuustakavarikosta ja vakuustakavarikosta syntyy ulosottokaaren mukainen ulosottoperuste ja määrääjat jatkotoimenpiteille, jotta ulosottoperuste pysyy voimassa (PKL 806/2011, 6 luku). Tutkimusongelman vastauksen tueksi sain tässä työssä laadittua prosessikuvauksen, joka havainnollistaa lukijalle vakuustakavarikoiden vaiheita ennen ulosottoperustetta (Luku 3.8).

Tässä opinnäytetyössä perehdyin vakuustakavarikoiden täytäntöönpanoon ulosottoylitarkastajan näkökulmasta. Tutkimusongelmaan ”Mitä seikkoja ulosottoylitarkastajan tulee ottaa huomioon vakuustakavarikon täytäntöönpanossa” lähdin hakemaan vastausta lainsäädännöstä, lain esitöistä, oikeuskirjallisuudesta sekä haastatteluilla.

Tutkimustulosten perusteella voin todeta, että täytäntöönpanossa ulosottoylitarkastajan on otettava huomioon asianmukaisuusvaatimus, eli täytäntöönpanon on oltava tehokas hakijaa ajatellen, mutta se ei saa aiheuttaa vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii, koska vastaajaa vasta epäillään rikoksesta (UK 705/2007, 1 luku 19 §).

Tutkimustulosteni perusteella vakuustakavarikon vireilletulon jälkeen käytetyin täytäntöönpanotoimi on väliaikaistoimi. Tällä toimella ulosottoylitarkastaja asettaa löydetyn omaisuuden väliaikaisesti vakuustakavarikkoon. Toimen tarkoitus on mm. se, että omaisuuteen saadaan määräämiskiellot ja ulosottoylitarkastaja saa aikaa selvittää omaisuuden arvoa, omistuskysymyksiä ja kuulla vastaajaa sekä mahdollisia sivullisia omaisuudesta. Kun selvitykset on saatu, asettaa ulosottoylitarkastaja omaisuuden, jolla on todettu olevan arvoa päätöksellään vakuustakavarikkoon. (Ulosottoylitarkastajat B, C ja D, 2023, s. 45.)

Ulosottokaareissa säädetty ulosmittausjärjestys on vahva tekijä vakuustakavarikon täytäntöönpanossa (UK 705/2007, 4 luku 24). Omaisuutta lähdetään etsimään ja asettamaan vakuustakavarikkoon vastaajalta tässä lain antamassa järjestyksessä (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023, s. 46). Laki antaa kuitenkin poiketa järjestyksestä tietyillä seikoilla (UK 705/2007, 4 luku 25 §). Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vaikka vakuustakavarikoissa ei sovelleta ulosottokaaren antamaa myyntilukua ja vakuustakavarikon tarkoitus on vain turvata mahdolliset saatavat, jotka vastaajalle voidaan tuomita maksettavaksi pääkäsittelyssä, joutuu kihlakunnanvouti ja ulosottoylitarkastaja harkitsemaan ulosmittausjärjestyksen ja sen poikkeamisessa aina realisoinnin helppouden ja mahdollisen kertymän, ettei hakijan mahdollinen maksunsaanti vaarantuisi. (Kihlakunnanvouti F, 2023 s. 48; Linna, 2019, s. 140–141; UK 705/2007, 4 luku 25 § 1 mom. 4 kohta; Ulosottoylitarkastaja B, 2023, s. 39.)

Tutkimusta tehdessäni havaitsin, että vakuustakavarikot ovat voimassa ulosoton täytäntöönpanossa yleensä pitkään. Tämä johtuu siitä, että menettely ennen kuin pääasia käsitellään tuomioistuimessa voi venyä jopa vuosilla. (Ulosottoylitarkastaja A, 2023, s. 47.) Ulosottoylitarkastaja valvoo koko prosessin ajan, että omaisuuden arvo säilyy vakuustakavarikossa ja vakuustakavarikossa on omaisuutta ulosottoperusteessa annettu määrä. Arvon säilymiseksi ulosottoylitarkastaja pyrkii saamaan omaisuuden haltuun ja tekemään laissa säädetyt jälkitoimet arvon säilyttämiseksi, jos omaisuuserä sen vaatii. (Kihlakunnanvouti E, 2023, s. 49; KKO:2011:37, kohta ”Perustelut”; Linna ym., 2015, s. 210; UK 705/2007, 4 luku 31 §, 36 §; Ulosottoylitarkastaja A-D, 2023, s. 38, 49)

Tietyissä omaisuuserissä arvon säilyminen on haastavaa, sillä omaisuutta ei saa myydä ulosoton toimesta vain, jos arvo laskee nopeasti. Havaitsin, että tätä säännöstä käytetään täytäntöönpanossa harvoin. Ongelmaksi esittäytyy sana nopeasti ja tästä menettelystä ei ole oikeuskäytäntöä. Sen sijaan ulosottoylitarkastaja ja kihlakunnanvouti pyrkivät vastaajan kanssa menettelemään ratkaisuhenkisesti ja neuvottelemaan, että omaisuuden muuttaminen rahaksi säilyttäisi tietyn omaisuuserän arvon. (Kihlakunnanvoudit E ja F, 2023, s. 32; UK 705/2007, 8 luku 7 § 2 mom.)

Tutkimuksessani havaitsin, että kenelläkään ei ole säädetty velvollisuutta ilmoittaa Ulosottolaitokselle, mitä tuomioistuimen pääkäsitelyssä on tuomittu vastaajalle maksettavaksi. (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023, s. 52–53). Johtopäätöksenä voin todeta, että vakuustakavarikon loppuun saattamiseksi tässä olisi hyvä tarkentaa lainsäädännön vastuuta tältä osin.

Johtopäätöksenä voin todeta myös, että keskeisimmät seikat vakuustakavarikossa liittyvät omaisuuteen. Ulosottoylitarkastajan on osattava tehdä täytäntöönpanotoimet niin, että prosessi on tehokasta hakijan kannalta, mutta ei aiheuta vastaajalle suurempaa haittaa, mitä täytäntöönpano vaatii. Tässä joudataan kuitenkin miettimään omaisuuden laatua, mahdollista realisointia ja

siitä tulevaa kertymää. Keskeisimmät säännökset vakuustakavarikon täytäntöönpanomenettelystä löytyy prosessikuvauksesta luvusta 4.13.

Kolmantena tutkimusongelmana oli ” Mitä ongelmia Saha-asiakirjoissa on havaittu vakuustakavarikon täytäntöönpanossa”. Tutkimusongelman tarkoituksena oli tuoda esille, varsinkin Saha-asiakirjojen osalta kokemusperäisiä ongelmia järjestelmässä esiintyvistä haasteista ja tuoda Ulosottolaitoksen tietoon keskeisimpiä kehitysideoita ulosottoylitarkastajan työn tehostamiseksi.

Johtopäätöksenä voin todeta, että toiminnalliset puutteet Uljas tietojärjestelmässä sekä Saha-asiakirjoissa kuluttavat paljon ulosottoylitarkastajan aikaa vakuustakavarikoissa. Vakuustakavarikoissa muodostuviin Saha-asiakirjoissa tulisi olla laajemmat muokkaus mahdollisuudet, jolloin työtä saataisiin myös tehostettua. Virkavastuullisen päätöksentekijän tulisi myös nähdä millainen lopullinen Saha-asiakirja on, joten asiakirjan esikatselutila auttaisi työskentelyä ja estäisi virheitä. Vakuustakavarikoissa Uljas tietojärjestelmä ja Saha-asiakirjat voisivat toiminnallisesti olla samalla tavalla toteutettavissa kuin ulosmittauksissa. (Ulosottoylitarkastajat A-D, 2023, s. 56–57).

7 LOPPUTULOKSEN ARVIOINTI

Löysin kaikkiin tutkimuskysymyksiini vastauksen ja sain opinnäytetyössäni kuvattua kokonaisvaltaisesti vakuustakavarikon käsitteen ennen ulosoton täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanossa. Tässä tutkimuksessani sain selvitettyä mitä laissa säädetään vakuustakavarikoista ja miten säätelyä toteutetaan todellisessa elämässä, joka oli työni tavoitteena. Lopputulos auttaa uutta ulosottoylitarkastajaa saamaan hyvän kokonaiskuvan ja tiedon vakuustakavarikoiden eri vaiheista ja tämän lisäksi kokenut ulosottoylitarkastaja voi tukeutua opinnäytetyöhöni tarvittaessa. Tätä kokonaiskuvaa vahvistaa myös työssä luodut prosessikuvaukset, jotka onnistuivat tekemään melko hyvin. Näkisin, että lukijan on kuitenkin luettava työn teoriaosa ennen kuin prosessikuvaukset avautuvat.

Olen työssäni kerännyt aineistoa monesta eri lähteestä ja vahvistanut kirjoittamaani teoriaa haastatteluilla. Aineisto on valittu tutkimuskysymysten mukaan. Lähteinä on toiminut vahvasti velvoittavat oikeuslähteet, heikosti velvoittavat oikeuslähteet sekä sallitut oikeuslähteet. Käytännön työstä olen haastatellut täytäntöönpanon asiantuntijoita. Haastatteluissa toistui useaan otteeseen samat käytännöt, joiden perusteella olen saanut vahvistettua saturaatiota.

Opinnäytetyötäni kirjoittaessa haastavinta oli saada tämä vaikea aihe kirjoitettua selkeästi ja johdonmukaisesti. Lisäksi prosessikuvaukset vaativat paljon tarkkuutta ja hahmottamista, jotta sain kuvaukset etenemään lainmukaisesti oikein. Olen saanut ulosottoylitarkastajilta palautteena, että työ on selkeä ja ymmärrettävä. Kokeneet ulosottoylitarkastajat ovat pitäneet opinnäytetyötäni hyvänä kertauksena ja todenneet, että se on hyvää opetusmateriaalia myös uudelle ulosottoylitarkastajalle. Oma toive on, että luotuja prosessikuvauksia voitaisiin hyödyntää sisäisissä koulutuksissa Ulosottolaitoksessa ja mahdollisesti myös poliisissa.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen oppinut paljon uutta tietoa aihepiiristä sekä saanut itse myös selkeän kuvan koko vakuustakavarikko prosessista. Olen työtä tehdessäni perehtynyt syvemmin aihepiirin oikeusohjeisiin, oikeuskirjallisuuteen ja itse käytäntöön haastattelujen muodossa ja koen, että tästä kaikesta on hyötyä työelämässä. Lisäksi työtä tehdessä parantui tiedonhaku-taidot sekä lähdekriittisyys.

Työtä tehdessäni kaipasin tietoa siitä, paljonko on oltava mahdollisen maksuvelvoitteen määrä, että poliisi hakee rikoksesta epäilylle vakuustakavarikkoa. Näkisin, että tässä olisi hyvä jatkotutkimusidea, jossa selvitetäisiin määrällisesti, millaisia vakuustakavarikoita on haettu tietyllä aikavälillä ja millaisilla summilla. Toisena jatkotutkimusideana voisi laadullisella tutkimuksella tutkia pakkokeinolain ja oikeudenkäymiskaaren turvaamistoimen eroa.

LÄHTEET

Eduskunta. (2018). Oikeuslähteet-tietopaketti. Haettu 7.3.2023 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/kotimaiset-oikeuslahteet/Sivut/default.aspx

AOA 1021/4/15. Vakuustakavarikon kumoamisesta ilmoittaminen. <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/1021/2015>

ETL 805/2011. Esitutkintalaki. Haettu 14.2.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805#L1P2>

Fredman, M., Kanerva, J., Tolvanen, M. & Viitanen, M. (2020). Esitutkinta ja pakkokeinot (6., uudistettu painos). Alma Talent.

Halme, K., Kortesalmi, L., Springare, S., Saukonieni, T., Lönnroth, K. & Parviainen, J. (2014). Pakkokeinolaki - kommentaari (S. Rantaeskola, Toim.). Poliisiammattikorkeakoulu.

HE 13/2005. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulosottolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_13+2005.pdf

HE 83/2006. Hallituksen esitys Eduskunnalle ulosottoaareksi ja laiksi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_83+2006.pdf

HE 216/2001. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulosottolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_216+2001.pdf

HE 222/2010. Hallituksen esitys Eduskunnalle esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_222+2010.pdf

HeHO 18.6.2021/830.

JulKL 621/1999. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Haettu 21.2.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621#L3P9>

Juutilainen, G. (2007). Hukkaamiskielto ja vakuustakavarikko. Teoksessa P. Koponen, R. Lahti & T. Ojala (toim.), Kirjoituksia talousrikosoikeudesta (s. 163). Hakapaino Oy.

Kananen, J. (2015). Opinnäytetyön kirjoittajan opas : näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. . Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kihlakunnanvouti E. (23.3.2023) Puhelinhaastattelu. Haastattelijana Eleonora Rautiainen. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Kihlakunnanvouti F. (27.3.2023) Puhelinhaastattelu. Haastattelijana Eleonora Rautiainen. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

KKO 1985-II-22. Haettu 31.3.2023 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1985/19850022t#idm45053757962496>

KKO 2004:85. <https://finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2004/20040085>

KKO:2006:46. <https://finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2006/20060046>

KKO:2007:73. <https://finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2007/20070073>

KKO:2011:37. <https://finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2011/20110037>

KKO:2022:75. <https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset/kko202275.html>

KM 2009:2. (2009). Komiteanmietintö 2009:2.Esitutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain kokonaisuudistus. Esitutkinta- ja pakkokeinotoimikunta. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76171/omkm_2009_2.pdf?sequence=1

Kuula-Luumi, A. (2018). Turvaa tutkittavan anonymiteetti. Vastuullinen tiede. Haettu 19.4.2023 osoitteesta <https://vastuullinentiede.fi/fi/jatkokaytto/turvaa-tutkittavan-anonymiteetti>

Laurio, J. (2020). Talousrikosten tutkinta ja tutkintapyynnön laatiminen. Kaupakamari.

Leppänen, T. (2008). Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta. Lakimies, 7–8, 1106–1125. <https://www.edilex.fi/>

Linna, T. (2012). Velkojen välinen maksunsaantikiilpailu – Tarkastelussa takavarikko ja ulosmittaus. Defensor Legis, 2012(1), 27–43. <https://www.edilex.fi/>

Linna, T. (2018). Ulosotto-oikeus: III, Erityiset täytäntöönpanon lajit ja oikeus-suojakeinot. Alma Talent.

Linna, T. (2019). Ulosottokaaren pääkohdat (2.,uudistettu painos). Alma Talent.

Linna, T., Leppänen, T. & Kärki, A. (2022). Ulosotto-oikeus: I, Ulosottomenettely (3.,uudistettu painos). Alma Talent.

Linna, T., Leppänen, T. & Linna, T. (2015). Ulosotto-oikeus II - ulosmittaus ja myynti (2.,uudistettu painos). Talentum Pro.

MOT. (9.6.2020). Onko tässä Suomen ennätys? Nuorisosäätiön ex-johtajien rikostutkinnassa takavarikossa jo kymmenien miljoonien omaisuus – mukana kokonainen kerrostalo. Yle. Haettu 23.2.2023 osoitteesta <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/06/09/onko-tassa-suomen-ennatys-nuorisosaation-ex-johtajien-rikostutkinnassa>

Nieminen, K., Lähteenmäki, N. & Aaltonen, O. (2021). Empiirinen oikeustutkimus. Gaudeamus.

OK 4/1734. Oikeudenkäymiskaari. Haettu 13.2.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000#L7>

Pitkäranta, A. (2014). Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Työkirja ammattikorkeakouluun. e-Oppi.

PKL 450/1987. Kumottu säädös pakkokeinolaki. Haettu 4.5.2023 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1987/19870450#L3P8>

PKL 806/2011. Pakkokeinolaki. Haettu 13.2.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806#L6>

Valtakunnanvoudinvirasto. (2020). Kantelu Länsi-Uudenmaan Ulosottoviraston menettelystä. Dnro 618/322/18.

RL 39/1889. Rikoslaki. Haettu 13.2.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Suomen tietotoimisto. (1.6.2022). Uroksen perustajien miljoonien eurojen omaisuustakavarikointi jatkuu – tutkinta Business Finlandin maksaman yritystuen ympärillä yhä kesken. Yle uutiset. Haettu 23.2.2023 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-12471032>

Valtakunnanvoudinvirasto. (2016). Valtakunnanvoudinviraston antama suositus turvaamistoimiasioiden vireilläolosta. Dnro 546/030/16.

Syyttäjälaitos. (2019). Esitutkinta. Haettu 8.3.2023 osoitteesta <https://syyttajalaitos.fi/esitutkinta>

UK 705/2007. Ulosottokaari. Haettu 13.2.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070705#L2P2>

Ulosottolaitos. (2022). Ulosottolaitoksen toimintayksiköt. Haettu 25.3.2023 osoitteesta <https://ulosottolaitos.fi/fi/index/ulosottolaitos/ulosotontoimintavaltakunnallisesti/toimintojenkuvaus.html>

Ulosottoylitarkastaja A. (20.3.2023). Puhelinhaastattelu. Haastattelijana Eleonora Rautiainen. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Ulosottoylitarkastaja B. (23.3.2023). Puhelinhaastattelu. Haastattelijana Eleonora Rautiainen. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Ulosottoylitarkastaja C. (23.3.2023). Puhelinhaastattelu. Haastattelijana Eleonora Rautiainen. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Ulosottoylitarkastaja D. (4.4.2023). Puhelinhaastattelu. Haastattelijana Eleonora Rautiainen. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Valtakunnansyyttäjänvirasto. (2016). [Muistio 28/31/14]. Pakkokeino-ohjeeseen VKS:2016:3 liittyvä muistio. <https://syyttajalaitos.fi/documents/11121156/13629702/28-31-14Muistio.pdf/73121f71-6db8-051a-9d61-40b0fe8969f0/28-31-14Muistio.pdf?t=1569822530000>

Valtakunnanvoudin kanslia, esikuntayksikkö. (2023). Ulosotto Suomessa, Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2022 [tilastoja]. Valtakunnanvoudin kanslia. https://www.ulosottolaitos.fi/material/collections/20230306101248/HqfsvgpWZ/Ulosotto_Suomessa_Ulosottolaitoksen_vuositilastoja_2022.pdf

Valtakunnanvoudinvirasto. (2019). Viranomaisyhteistyöhanke rikoksella saadun hyödyn jäljittämisen, turvaamisen ja poisottamisen tehostamiseksi-Hankkeen loppuraportti. Haettu 15.2.2023 osoitteesta https://www.ulosottolaitos.fi/material/collections/20201111172150/7LmpMjMpF/Viranomaisyhteistyohanke_rikoksella_saadun_hyodyn_jaljittamisen_turvaamisen_ja_poisottamisen_tehostamiseksi.pdf

VNA 86/2018. Valtioneuvoston asetus ulosottomenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen 11 §:n muuttamisesta. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180086>

Vuorenpää, M., Helenius, D., Hietanen-Kunwald, P., Hupli, T., Kolu, R., Lapalainen, J., Rautio, J., Saranpää, T., Turunen, S. & Virolainen, J. (2021). Prosessioikeus: Vsk. 6., uudistettu painos. Alma Talent.

Yle Keski-Pohjanmaa. (29.9.2009). WinCapitan Kailajärvi oikeudessa. Yle uutiset. Haettu 23.2.2023 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-5890309>